

Diakonhjemmet Høgskole

MADIA 599 - Masteroppgave

Diakoners oppfølging av utsatte for
VOLD I NÆRE RELASJONER - Om livet etterpå
En undersøkelse blant menighetsdiakoner i Oslo Bispedømme.

Kull: 09Mdel

Frist: 15.05.2013

20147 ord

Veslemøy Stinessen

Sammendrag

Studien har tatt utgangspunkt i problemstillingen: *Hvordan opptrer diakoner når de får kjennskap til at enkeltpersoner har vært utsatt for vold i nære relasjoner? Hvilke handlingsverktøy har de for å følge opp de utsatte?*

Studentens forforståelse var at diakoner er lite involvert i enkeltpersoner som rammes av kriser og katastrofer, som skyldes vold i nære relasjoner.

Ettersom vold i nære relasjoner i dag beskrives som et samfunnsproblem, ble nysgjerrigheten vakt. Dette må undersøkes. Diakonene må spørres. De er de nærmeste til å si noe om det.

I en kvantitativ undersøkelse ved hjelp av et spørreskjema, etterfulgt av en kvalitativ undersøkelse via to fokusgrupper, fremkom det data som var verdt å analysere. Ved å bruke de to metodene sammen, ble bildet av virkeligheten tydeligere.

Funnene viste at menighetsdiakoner er involvert i fenomenet vold i nære relasjoner. Seksti prosent av de spurte arbeider / har arbeidet med familievoldsutsatte, enten ved å kartlegge behov, være samtalepartner og eller sjelesørger, være medvandrer til andre hjelpere, eller løse videre til gode tilbud og tiltak i lokalsamfunnet.

Funnene viste at de aktive hjelperne har høy flerfaglig kompetanse og samarbeider med andre tjenester innad i kirken og med offentlig sektor.

Førti prosent av menighetsdiakonene sier at de savner mer faglig utvikling i form av veiledning og faglige gruppesamlinger. Dette er et lederansvar.

Det fremkom i studien at menighetsdiakoner har et bredt virkefelt og arbeider med enkeltpersoner i alle aldre, samtidig som de også arrangerer gruppevirksomhet og aktiviteter som styrker fellesskap mellom mennesker.

Diakonene i studien har en kompetanse som gjør at de samarbeider godt med offentlig sektor og andre tjenester. De har all grunn til å markedsføre seg.

Søkeord:

Voldsutsatt, nær relasjon, diakonal oppfølging, livsmestring, inkludering, samhandling.

Innholdsliste

1. Innledning.....	6
1.1 Personlig bakgrunn for valg av tema.....	6
1.2 Faglig bakgrunn for valg av tema.....	7
1.3 Oppgavens problemstilling og avgrensing.....	9
1.4. Reliabilitet og validitet.....	10
1.5 Definisjoner og begreper.....	11
2 Hvorfor «diakoner» i møte med voldsutsatte?	13
2.1 Egen diakoniforståelse.....	13
2.2 Hvorfor diakoner i Dnk i møte med voldsutsatte?.....	14
2.3 Møte med voldsutsatte – Tro som ressurs	15
2.4 Utsattes møte med offentlig sektor.....	16
2.5 Forskningsoversikt og relevans.....	17
2.6 Annen litteratur til bruk i oppgaven.....	19
3. Teoretisk rammeverk.....	20
3.1 De voldsutsattes plass i et økologisk system.....	20
3.2 Diakoniens mandat i forhold til utsatte for VINR.....	21
3.3 Åndelig nød.....	22
3.4 Diakoniens vesen – forståelse av hjelperollen.....	23
3.5 Vold og overgrep i nære relasjoner.....	24
3.6 Vold i et strafferettslig, psykososialt og religiøst perspektiv.....	25
3.6.1 Vold i et strafferettslig perspektiv.....	26
3.6.2 Vold i et psykososialt perspektiv.....	27
3.6.3 Vold i et religiøst perspektiv.....	27
3.7 Voldens konsekvenser.....	28
3.8 Kirkens oppfølging av voldsutsatte	29
4. Metode og design	31
4.1 Forskningsdesign	31
4.1 Forutinntatthet: status og roller.....	32
4.2 Kvantitativ metode.....	32
4.3 Kvalitativ metode.....	32
4.4 Etisk dilemma og eventuell melding til NSD	33
4.5 Gjennomføring av undersøkelsen.....	33
4.5.1 Spørreskjemaet.....	34
4.5.2 Fokusgrupper - samtalegruppe	37
4.5.3 Kasus til fokusgruppen.....	38
4.5.4 Gjennomføring av spørreundersøkelsen og fokusgrupper.....	40
4.5.5 Styrker og svakheter ved datainnsamlingen	41
5. Presentasjon av datamaterialet.....	42
5.1 Svarene fra spørreundersøkelsen.....	43
5.2 Svarene fra kasus-drøftingene.....	45
6. Tolkning og analyse av empirien	49
6.1 Tolkning av svarene i Fokusgruppene.....	49
6.2 Tolkning av svarene fra begge undersøkelsene	51
6.1.1 – Spørsmål 1.....	51
6.1.2 – Spørsmål 2.....	52
6.1.3 - Spørsmål 3.....	52

6.1.4 – Spørsmål 4.....	53
6.1.5 – Spørsmål 5.....	53
6.1.6 – Spørsmål 6.....	54
6.1.7 – Spørsmål 7.....	55
6.1.8 – Spørsmål 8.....	55
6.1.10 – spørsmål 10.....	57
6.1.11 – Spørsmål 11.....	57
6.1.12 – Spørsmål 12.....	57
6.1.13 – Spørsmål 13	58
6.1.14 – Spørsmål 14.....	58
6.2 – Analyse og drøfting av samledataene.....	59
7 – Drøfting.....	61
7.1 Om utfordringene.....	61
7.2 Om kompetanse.....	62
7.3 Om å være en liten fisk i en stor dam.....	62
7.4 Samhandling.....	63
7.5 Om å bygge freden.....	63
7.5 Om økosystemets og makrosystemets roller.....	63
8. Konklusjon.....	64
LITTERATURLISTE	65

Følgende *forkortelser* er benyttet i oppgaven:

- Dnk = Den norske kirke og kirken.
- DKK = Den katolske kirke
- HPS-faglig = Helse, pedagogisk, og sosialfaglig
- NKVTS = Norsk Kunnskapscenter mot Vold og Traumatisk Stress
- KRS = Stiftelsen Kirkens ressurscenter mot vold og seksuelle overgrep
- VINR = Vold i nære relasjoner
- DKP = Diakon, Kateket, Prest
- LVF = Det Lutherske Verdensforbund
- OBDR= Oslo bispedømmeråd

Forord

Å ha anledning til å studere som godt voksen, er en stor gave. Det har vært en glede. Det har vært et slit. Nå kan jeg trekke meg tilbake til et halvt otium, og vaske huset.

Å skrive en masteroppgave har både vært en langvarig, kortvarig og spennende reise. Reisen har tatt sin tid. Noen ganger har det vært togstans. Men alltid er det hyggelige, morsomme, varme og oppmuntrende medpassasjerer med på turene.

Det er tøft når PC,en krasjer, når den ikke vil det jeg vil. Heldigvis finnes det gode hjelpere.

En stor takk :

- til alle lærerne som har gitt meg spennende dager og netter.
til medstudenter på kullene, vi har sikker noe godt i vente, uansett!
til gjengen på jobben min som gir spillerom for fantasien.
til Stephanie for ærlige tilbakemeldinger og oppmuntring.
- til alle de flotte diakonene som jeg kjenner og som har lært meg så masse om diakoni
- til de skjønne ungene mine i alder 1 – 46

Og til sist til

Terje-min som jeg fortsatt skal seile på de 7 hav med, lenge.

Bærum, den 14. mai 2013

Veslemøy Stinessen

1. Innledning

1.1 Personlig bakgrunn for valg av tema

Gjennom egen yrkeserfaring, som leder av offentlige sosial- og helsetjenester, og som kommunal familievoldskoordinator i en større kommune de siste seks år, har jeg sett hvordan vold i nære relasjoner har brutt ned og ødelagt livet for enkeltpersoner og familier. Som profesjonell hjelper er en ikke bare en passiv tilskuer, men har roller som aktiv samtalepartner, faglig veileder, container, medvandrer og støtte.

Den skjulte volden er unntatt offentlighet. De utsatte ønsker ikke å snakke om den, av frykt for konsekvensene: skam eller tap av verdighet og livsverdier. For å kunne være en hjelper må en vite hva VINR handler om, være i stand til å avdekke den, gjennom samtaler med de utsatte og ofte også utøver.

I slutten av 1980-årene drev undertegnede en småbarnsgruppe (5-7 år) som «trosopplærer» i en katolsk menighet. Menighetens prest drev gruppen for de større barna (8 – 12 år).

Tjuefem år senere fikk jeg vite, gjennom media at denne presten hadde begått et overgrep mot ett av barna. *Ingen vei utenom – et oppgjør med en katolsk biskop* (David 2010).

Saken førte til sjokk og vantro, ikke bare i media og kirkelige kretser. Jeg måtte spørre meg selv: *hvordan kunne jeg, som tross alt var fagperson, og som hele mitt yrkesliv har arbeidet med volds- og overgrepssaker unngått å se, forstå eller handle ut fra hva som skjedde den gangen?*

Til tross for at kirkens diakonale arbeid og offentlige helse-og omsorgstjenester er godt utbygd i dette landet, har jeg inntrykk av at de lavmælte meldingene fra de voldsutsatte voksne ikke blir hørt. Kan taushetsbestemmelser som er knyttet til samtaler, betroelser og sjelesorg være en årsak? Kan mangel på empati, mangel på ressurser og faglig maktesløshet, være hindere for kirkens arbeid med slike saker?

Den skjulte voldens konsekvenser har blitt et tydelig problem, også for kirken. Antall alvorlige parkonflikter og skilsmisses øker. Barn og voksne mister vitale grep i livene sine.

Gjennom diakonistudiet er jeg blitt oppmuntret av å møte faglig oppdaterte, reflekterte og empatiske diakoner som har sin arbeidsplass både i offentlig og privat sektor. Også de er en «skjult gruppe». Jeg kaller arbeidet deres: «Hemmelige Tjenester». Og skal de være det? - Hva gjør og kan menighetsdiakoner gjøre for de utsatte for vold i nære relasjoner?

Undersøkelsen i denne oppgaven handler om dette.

1.2 Faglig bakgrunn for valg av tema

Bekjempelse av «vold og overgrep» i nære relasjoner» har vært et offentlig satsningsområde i de siste tretti - tjue årene i Norge. Vold i nære relasjoner er kalt *den skjulte volden*, og har vært og er «unntatt offentlighet». *Volden* utfolder seg ikke åpent og synlig, men i hemmelighet, i *lukkede rom*.

Det har det vært en utbredt oppfatning at vold i nære relasjoner, bare fantes i noen få «spesielle» familier. Dette til tross for at fenomenet har rammet mennesker siden tidenes morgen. Kain slo sin bror Abel i hjel. (1. Mos. 4,8). Frykt, skam og tabu har hindret det moderne samfunn å tørre og ta tak i problemene, slik jeg ser det.

Både politikere og faginstanser er opptatt av fenomenet vold i nære relasjoner, noe et utvalg av planer og rapporter vitner om:

1991 – 2011:

Planer om bekjempelse av «vold mot kvinner» ble først utarbeidet av Regjeringene Bondevik og Stoltenberg. Justisministrene Dørum og Storberget var pådrivere. De la til grunn at kampen mot vold i nære relasjoner, ikke kan vinnes ved hjelp av justispolitiske virkemidler alene.

1996:

Kirkens ressurscenter mot vold og overgrep i nære relasjoner i Oslo er det eneste i sitt slag i landet og ble stiftet i 1996. Senteret har gitt ut god faglitteratur om temaet. De ansatte arbeider med strategier for avdekking og oppfølging av voldsutsatte, driver kurs og edukativ virksomhet og har alle bispedømmer som sitt bistandsfelt. KRS har i dag fire stillingshjemler.

2001:

Det Lutherske Verdensforbund gav ut ressursdokument *Churches say NO to violence against women*, oversatt til norsk; *KIRKENS NEI TIL VOLD MOT KVINNER - globalt ansvar – lokale utfordringer*. Dokumentet ble oversatt og gitt ut av Kirkerådet i 2003.

Dokumentet var LVFs bidrag til FNs økumeniske *Tiår mot vold: Bygg freden! - en utfordring til kirken*, i årene 2001 – 2010. Norges Kristne Råd var koordinator for arbeidet i Norge. Dokumentet er fremstår som en veileder for alle kirkelige ansatte i disse spørsmålene.

2007:

I NKVTS,s plan for undervisning om VINR ved universiteter og høyskoler, ble blant annet

barne-vernpedagoger, psykologer, lærere, og jurister, fengselsbetjenter, prester og menighetspleiere nevnt som aktuelle for videre profesjonsstudier i temaet. Diakoner ble ikke nevnt som en aktuell gruppe. (notat 2/2007) .

2008:

Alle offentlige velferdstjenester ble i 2008 pålagt å arbeide med forebygging og bekjempelse av vold i nære relasjoner, samt å opprette stillinger for kommunale familievoldskoordinatorer. Regjeringens handlingsplan Vendepunkt 2008 – 2011, pkt . 24) .

2009:

Fellesuttalelse mot vold i familien og vold i nære relasjoner fra Islamsk Råd Norge og Mellomkirkelig råd for Den norske kirke. (9. november 2009.

2009 -2010:

Diakonhjemmets Høgskole i Oslo la i 2010 inn en undervisningsdag for mastergradsstudenter i diakoni, om temaet vold og seksuelle overgrep. (i faget MGD 280 Praktisk teologi: Sjelesorg og formidling.)

2012:

Vista Analyse, Rapport 2012/41, gav ut ny statistikk over forekomsten av VINR og rapport om de samfunnsmessigere års kostnadene knyttet til vold i nære relasjoner.

2012:

Fra og med 01.01.2012 ble Samhandlings reformen, St. meld nr. 47 (2008-2009) innført. Føringer fra reformen er *Rett behandling – på rett sted – til rett tid*. Også kirkens ansatte oppfordres til samhandling, (gjennom frivillig sektor).

2013:

Den 8. mars 2013 kom St. Meld. nr. 15 (2012-2013) om forebygging og bekjempelse av Vold i nære relasjoner ut. Undertittelen er: *Det handler om å leve*. Den oppmuntrer til å styrke flerfaglig bistand til både utøver og utsatte for VINR. Dette bidrar til ytterligere å aktualisere **kirkens arbeid** med denne problematikken.

I løpet av de tjue siste årene er det skrevet og rapportert mye om at vold i nære relasjoner eksisterer, og fenomenbeskrivelser i alle varianter. Regjeringen på nasjonalt plan og organisasjoner på lokalt plan viser stor interesse for fenomenet. Evidensbasert forskning på hva som hjelper, i forhold til å få slutt på volden er ikke lett å oppdrive.

Undertegnede har ikke funnet forskning på hva diakoner gjør for å følge opp utsatte for vold i nære relasjoner.

1.3 Oppgavens problemstilling og avgrensing

I de siste årene har personer våget å stå frem i offentligheten med sine historier. I 2008 mottok politiet 1457 anmeldelser om VINR. I 2010 anmeldte 3075 personer sine saker til politiet. (SSB kriminalstatistikk 2010). At flere velger å stå frem, gjør behovet for å «finne hjelpere» øker. Også kirken har et ansvar her.

Vold og overgrep som har foregått i kirkelige sammenhenger, har blitt dysset ned. Ønsket om å «ivareta» kirkesamfunnenes rykte» har vært til hinder, for å avverge eller stoppe kriminelle handlinger, begått av ansatte.

I dag har de fleste kirkesamfunn i Norge retningslinjer og beredskapsplaner for hvordan en skal gå frem når VINR blir avdekket (Tormod Kleiven, 2010:526).

Retningslinjene skal bidra til å ansvarliggjøre alle ansatte og gjøre dem i stand til å vurdere hva hver enkelt sak dreier seg om, og hvordan de kan løses.

Kirkens diakoner, prester og trosopplærere bør ha kunnskap om alle sider av fenomenet VINR.

Livet etter at vold og overgrep har funnet sted, er i fokus for denne forskeren. Hvordan hjelpe de utsatte med å komme seg fra kaos til ro og orden? De utsatte spør:

Hva skjedde egentlig? Hvorfor skjedde det? Hvem vil tro meg? Hvem kan hjelpe meg / oss? Er det noen vits i å leve mer? Tenk at den person som jeg stolte på, og kanskje var mest glad i av alle, kunne gjøre dette mot meg: slå, sparke, klype, ta ifra meg penger og eiendeler, lyve om meg, stenge meg inne, true med å drepe meg og kalle meg de verste ting!

Under store ulykker og katastrofer, som fører til kompliserte krisereaksjoner hos enkeltpersoner, familier og samfunn, er det mest *kirkens prester* som er aktive medspillere i *offentlige kriseteam*. De deltar i behandling og rituelle sorgstøttetiltak med de berørte.

Dersom jobben med utsatte etter ulykker, (kriser, min tilføyelse), og katastrofer, er av en diakonal karakter, både det rituelle og sjelesorgen, er det all grunn til å spørre hvorfor ikke diakoner har utført denne oppgaven, og dermed styrket sin plass og sin kompetanse gjennom utførelsen. (Stifoss-Hanssen 2009: 177-178).

Om offentlige Kriseteam, henvises til: Veileder; *God praksis*, s 16. Helsedirektoratet, 2011.

Min hypotese er at:

menighetsdiakoner kan være tilbakeholdende med å gå inn i et fagfelt, som de anser at «det offentlige» samt advokater, familierådgivere, leger, NAV, politi, psykiatere, og psykologer er, «enerådende» i.

Forskerens forforståelse, er med andre ord at diakoner er «lite involvert i oppfølging av enkeltpersoner» som rammes av kriser og katastrofer i forbindelse med VINR.

Oppgavens problemstilling er som følger:

Hvordan opptrer diakoner når de får kjennskap til at enkeltpersoner har vært utsatt for vold i nære relasjoner? Hvilke handlingsverktøy har de for å følge opp de utsatte?

1.4. Reliabilitet og validitet

Undersøkelsen vil rette seg mot menighetsdiakoner i Oslo Bispedømme. Kjernespørsmål er:

Har de møtt utsatte for VINR?- Opplever de seg *diakonfaglig og flerfaglig* rustet til å hjelpe utsatte for VINR.

I Årsplan 2013 - OBDR sak 9/13sak, s 4, fremgår at *diakoni* har vært et av Kirkens satsningsområder for perioden 2009-2014. Dette er fulgt opp i overordnet satsningsområde for 2013; «**kirke i et kulturelt og religiøst mangfold**» konkretisert gjennom

pkt. 4: Diakoni i møte med mennesker, samfunnsutfordringer, endringer og mangfold. (s 5).

Målet for diakoni 2013: *Diakoni er synlig og relevant i møte med mennesker, samfunnsutfordringer, endringer og mangfold. (s.17).*

Risikobildet for ikke å nå dette målet er *manglende tilgang på diakonal kompetanse som skyldes manglende finansiering av diakonstillinger, samt manglende ressurser lokalt til å følge opp diakoniplaner.(s.18).*

Det er to grunner til at Oslo Bispedømme er valgt: Det har et høyt befolkningstall, med det største antall volds-og overgrepssaker fra en i nær relasjon, i landet. (Politi.no – statistikk).

Kirkens eget kompetanse- og ressurscenter holder til i Oslo. Senteret er lett tilgjengelig, dersom noen søker veiledning.

Et diakonifaglig samarbeid mellom menighetsdiakoner vil rent geografisk være lettere i Oslo-området.

Ideelt sett burde undersøkelsen vært rettet mot menighetsdiakoner i hele Dnk. En

undersøkelse blant diakoner i Oslo Bispedømme vil ikke kunne gi et svar på vegne av hele Dnk.

En landsdekkende undersøkelse ville vært en for stor undersøkelse for en Mastergrad.

Undersøkelsen vil likevel kunne gi en pekepinn på hva slags befatning kirken har med temaet.

Undersøkelsen vil konsentrere seg om spørsmålene om hva diakoner kan gjøre når de får vite at volds- og overgrepsoffer trenger hjelp og trøst? Om de samhandler med andre tjenester, er også et aktuelt tema.

1.5 Definisjoner og begreper

Vold i nær relasjon kan forstås som et mønster av overgrep og manipulerende adferd som kan være fysisk, psykisk, emosjonell, økonomisk og/eller seksuell, som overgripere bruker mot deres partnere og/ eller barn, eller andre i nær relasjon. Adferdsmønsteret er verken impulsivt eller «ute av kontroll», det er derimot målrettet, instrumentelt og har underdanighet og kontroll over offeret som funksjon. (Barne- og likestillings departementet 2008:9)

Denne definisjonen vil være den mest brukte i oppgaven.

Begreper

1. *Kriser og katastrofer* kan forstås som to forskjellige fenomen, der kriser er: *dramatiske og potensielt traumatiserende hendelser som kan true eller svekke viktige funksjoner og verdier hos enkeltpersoner, familier og lokalsamfunn, samt svekke deres muligheter til å utføre viktige og sentrale oppgaver på individ- og familienivå, så vel som i et samfunnsmessig perspektiv.*
2. *Med katastrofe* menes en uventet og potensielt traumatiserende hendelse der antall rammede personer med behandlingsbehov langt overskrider de tilgjengelige ressurser som finnes i nærområdet av katastrofen. (Veileder for psykososiale tiltak ved kriser, ulykker og katastrofer, Helsedirektoratet 2011:16)

I denne oppgaven benyttes begrepet kriser og katastrofer som et fellesbegrep

ved hendelser som utløses av vold i nære relasjoner. Begrunnelse:

Hendelser med vold i nære relasjoner kan ramme familier og lokalsamfunn på en slik måte at det får katastrofale følger, både for enkeltpersoner, familier og lokalsamfunnet. Hjelp- og behandlingsbehov kan langt overskride tilgjengelige ressurser i en familie, og i nærområdet av katastrofen.

Arenaer for vold og overgrep: eget hjem, hos andre familiemedlemmer, hos nære venner eller bekjente, arbeidsplassen, barnehage, skole og jobb, eller fritidsarenaer med kultur, idrett, klubber, leirer, kirkelige / menighets-aktiviteter, trosopplæring, diakonalt arbeid.

Aktører: de som påfører andre i nær relasjon, vold og krenkelser kalles *overgriper* eller *utøver av volden*.

Den eller de som rammes av vold eller overgrep kalles *utsatt* eller *offer*.

Med nær relasjon menes personer i nær familie, gjennom samliv eller slekt. I tillegg inkluderes personer som en har et nært tillitsforhold til, for eksempel: arbeidskollega, behandler, konfident, leder, lærer, sjelesørger, trener, venn, veileder.

Manipulasjon: Å være manipulerende er å handle strategisk i «det skjulte», for å oppnå en egen fordel, gjennom å lure den manipulerte. Et «seksuelt overgrep» kan være manipulasjon.

Manipulasjon er en bevisst falsk/usaklig presentasjon, som på er skjult måte og med hensikt, får andre til å gjøre noe fordelaktig for manipulator, som de ikke er klar over at de ellers ikke ville gjøre.

(Grete Nordhelle, s 24: 2009)

2 Hvorfor «diakoner» i møte med voldsutsatte?

Innledningsvis presenteres kort Den norske kirkes diakoniforståelse og Den katolske kirkes diakoniforståelse. Dette fordi det kan bety en forskjell i møte med voldsutsatte. Det er ikke noe hovedpoeng i denne studien, men det kan gi bedre forståelse av hvorfor forskeren ut fra egen diakoniforståelse, mener at Dnks diakoni kan være en viktigere ressurs for alle utsatte.

I de tre etterfølgende avsnittene begrunnes hvorfor diakoner, spesielt, og andre kirkelig ansatte er viktige fagpersoner i møte med voldsutsatte.

2.1 Egen diakoniforståelse

Forskerens diakoniforståelse er preget av både Dnks diakoniforståelse som fremstilles i plan for diakoni. (Kirkerådet: 2/2008), og Den katolske kirkes diakonale arbeid.

Den norske kirkes diakoniplan definerer diakoni:

« Diakoni er kirkens omsorgstjeneste. Den er evangeliet i handling og uttrykkes gjennom nestekjærlighet, inkluderende fellesskap, vern om skaperverket og kamp for rettferdighet».

Videre heter det:

- *Den norske kirke forstår seg selv som en tjenende kirke.*
- *Diakonien er et kjennetegn ved kirkens samlede oppdrag.*
- *Den preger fellesskapet og den enkeltes liv.*

Det teologiske utgangspunktet for diakonien finnes i det oppdraget Gud har gitt kirken og som kommer til uttrykk i vår samlede kristne tro.

Hvert Bispedømme, prosti og menighet lager overordnede planer, prosti-planer og menighets-planer for sin diakonale virksomhet med ulikt innhold og varighet.

Den katolske kirkes diakonale arbeid:

Diakonalt arbeid, som helse- og sosialt velferdsarbeid, har tradisjonelt utgått fra klosterbevegelsen. Utøverne er ordenssøstre og ordensbrødre, nonner og munkere. De må leve ugifte og vier seg til kirken.

Diakontittelen er forbeholdt menn, og diakonopplæring og praksis er et ledd i presteutdanningen. Dette innebærer at diakoner kan drive sjelesorgarbeid og undervisning i katolsk tro og lære.

Den katolske kirke i Norge har de siste tre årene viet tre menn til diakoner. Menn som allerede er gifte og over 35 år, kan fortsatt leve i ekteskap. Nye kandidater til tjenesten må

være ugifte menn, fylt 25 år. De kan ikke leve i samboerforhold.

Prester og nonner kan ha kunnskap om ekteskaplige samliv ut fra egne erfaringer i sin oppvekstfamilie, fra studier og faglitteratur. Det kan likevel være vanskelig for voldsutsatte kvinner og menn å måtte betro seg til en mannlig diakon eller prest. En kirke som foretrekker bare menn som diakoner, prester, sjelesørgere og veiledere, kan ha / har *maktmidler* overfor kvinner og menn som i dag oppleves som usunne.

Konklusjon og hypotese:

Diakoner i DKK har ikke den utdanning og livserfaring som etter min mening, er nødvendig for å gi voldsutsatte god og helhetlig hjelp.

2.2 Hvorfor diakoner i Dnk i møte med voldsutsatte?

I Rapporten Diakoni og samhandling (2010/4: 25 og 26) vises det til at:

Både prest, kateket og diakon er gjennom sine vigslingshandlinger pålagt ansvar for diakonal tjeneste i menigheten. Men særlig er det grunn til å nevne diakonen i denne sammenhengen, fordi diakonene har fagutdannelse i helse- og sosialfag eller fra pedagogisk sammenheng før de tar sin master påbygning i diakoni. Det betyr at de har en formell kompetanse innenfor dette feltet, (...) og også realkompetanse fra helse og sosialsektoren. (...) Diakonene har altså en dobbeltkompetanse som skal utruste dem til å møte menneskers åndelige behov, så vel som de helsemessige eller sosiale.

Profesjonene innenfor helse og sosial, psykologi og juss har forsket mye på samfunnets evne til å avdekke VINR som for eksempel; (Copper.White, 1995; *Den voldelige runddansen*, redegjort for i Kirkens nei til vold mot kvinner; 2003.). Det er forsket på «biologiske og mentale overlevelsesmekanismer», når man lever med konstant frykt for å bli krenket, slått og fratatt verdighet, helse og barn. Det er utarbeidet ulike metoder for gode samtaler, gjort endringer i diverse lovverk, blant annet innenfor helse- og sosiale tjenester, straffelovgivning, og lover som omhandler privatrettslige oppgjør. Ikke minst har diakoniens egen modell: *se – bedømme – handle, blitt bredt akseptert, som et nyttig redskap for å knytte sammen teori og praksis.* (Diakoni i kontekst (2010:59)). Kunnskap om evidensbaserte metoder innfor sorgarbeid, mestring og forebygging; som *empowerment, gruppemethodikk, løsningsfokusert tilnærming og ulike psykoterapeutiske metoder*; har også gitt diakonene gode handlingsverktøy.

Konklusjon og hypotese:

Forskning om konsekvenser og skadeomfang av VINR har gitt diakoner gjennom HPS-fagene gode svar på hvorfor en må ta avstand fra og forebygge volden. For å kunne

bekjempe VINR og følge opp voldsutsatte, trengs noe mer enn teorier. Det kreves både evne til å *se, analyse-ferdigheter og handlingskompetanse*, for å kunne omsette det en ser til en begrunnet og formålstjenlig handling. I kraft av sin diakon-utdanning er diakonene rustet til også å møte utsatte som har et «åndelig» behov.

Undertegnede har en oppfatning at diakoner i Dnk har en utdanningsbakgrunn og et mandat som gjør dem spesielt egnet til å hjelpe utsatte for vold i nære relasjoner.

2.3 Møte med voldsutsatte – Tro som ressurs

Mennesker har til alle tider hatt et livssyn, bevisst eller ubevisst. Trosspørsmål er til stadighet oppe til debatt i media. Av og til har slike debatter ført til at folk er forsiktige med å «flagge sin tro», men har utad vist til sitt sekulariserte livssyn. (*i betydningen: å ta geistlige verdier i verdslig bruk. Aschehougs Fremmedordbok, Oslo 1956*). Filosofen Henrik Syse hevder at «mange er på søken etter noe å tro på» i boken; *Noe å tro på – åpen samtale om tro*. Han sier at mange etterspør en mening med det som skjer dem av godt og ondt i livet.

Noen er sinte på den Gud som de alltid har trodd på. Andre er sinte på den Gud de selv aldri har trodd på, men som de nå har behov for å tro på. Hjelpeløsheten kan være stor, selv om det finnes gode sekulære hjelpere med stor faglig dyktighet om menneskesinnet.

I studien «Helse på norsk» ((Fugeli og Ingstad 2009) i Jordheim K og Karsrud Korslien rapport 2010/4: 26) *avtegner det seg tre mønstre i samvirke mellom religion, helse og sykdom: 1) Gud kan være en kilde til helse og helbredelse; 2) de helsebringende potensialene i religionen finnes også andre steder; 3) religion og dens praksis kan skade helsen*. Fugeli og Ingstad mener likevel at religion på sitt beste kan bidra til trygghet, og gir gode normer for hvordan livet kan leves.

Konklusjon og ny hypotese:

Ut fra «løftene» som fremkommer i diakoniplanen; *Diakoni er kirkens omsorgstjeneste*, vil jeg tenke at det for noen voldsutsatte vil være naturlig å søke kontakt med kirken, prest eller sjelesørger i en slik situasjon. Derfor er det ikke bare deres fagforståelse innen pedagogikk, psykososialt arbeid og omsorg som gjør at de kan være gode hjelpere for de utsatte.

Deres teologisk / diakonale ferdigheter og kunnskaper kombinert med fagforståelsen kan gjøre diakoner spesielt egnet til disse oppgavene.

2.4 Utsattes møte med offentlig sektor

Offentlig sektor tar hånd om tjenesteoppgaver overfor befolkningen i Norge. Offentlig sektor har i motsetning til privat sektor ansvar for drift og bemanning av tjenestene. Befolkningen er avhengige av at offentlig sektor har et godt tjenesteapparat og gir gode tjenester. I motsetning til privat sektor, har offentlig sektor en «nøytral formålsparagraf». Den omfatter alle innbyggere.

Ansatte i offentlig sektor, for eksempel NAV, har ofte for liten tid til å møte traumatiserte og sinte personer, som mangler penger til mat, bolig og behandling, og som spør etter mening. Det høye antall klagesaker kan tyde på det. I 2012 behandlet NAV vel 5000 klager på *service* og *for lang* saksbehandlingstid. (Kilde:NAV.no- Klagesaker). Dette kan gå hardt utover de utsatte. Ansatte i offentlig sektor kan ha høy kompetanse, være faglige foregangspersoner og pådrivere.

Ansatte i offentlig sektor utfører sitt arbeid etter stillingsinstruks og sitt fag etter gjeldende regler. Dette betyr at den utsatte må skaffe bevis for at han/hun er utsatt, at han er den han utgir seg for å være på alle praktiske områder: bostedsrett, bankkonti, familieforhold, helse- og arbeidssituasjon, skadeomfang, skyld/medskyld /uskyld. De utsatte kan være nedbrutte, fysisk og psykisk syke, eller selvmordstruet, og mest av alt bekymret for ikke å bli trodd, i denne situasjonen. De behøver ofte «en medvandrer» på sine runder til hjelpetjenestene.

Som ansatt i det offentlige, er erfaringen at *tro* er noe som *kan tolereres*. Det er et spenn mellom menneskers oppfatning av andres tro; fra de som latterliggjør den, viser overbærenhet, eller til de som vurderer tro som *overtro*. Ulike oppfatninger om for eksempel «Snåsamannen», vitner om dette. Det er likevel mange som opplever at bønn gir håp og hjelp i en vanskelig livssituasjon. De samme erfaringene forteller også at mange klienter kan oppleve *trygghet* når de møter andres tro.

Konklusjon - hypotese:

Ansatte i offentlig sektor har et annet mandat for sin virksomhet, sammenliknet med diakoner. Deres mandat skal være tuftet på en demokratisk grunntanke, «likhet for loven» og menneskerettighetene. En offentlig ansatt er pålagt å føre bevis for at den hjelpen som ytes er i tråd med «regelverket». Det er irrelevant for hjelperen at mennesker kan ha andre materielle og åndelige behov.

2.5 Forskningsoversikt og relevans

Når jeg velger å presentere en kort forskningsoversikt i dette kapitlet, er det fordi jeg har en hypotese om at diakoner har kjennskap til noe av denne litteraturen i kraft av sin utdanning. Dette kan gjøre det enklere å fokusere på relevante spørsmål i undersøkelsen og relevante svar i analysedelen.

Det finnes lite forskning på hvordan Den Norske Kirke (DNK) har forholdt seg til utsatte for Vold i nære relasjoner. Spesielt med tanke på at det i de siste årene er avdekket vold og overgrep også i kirkelige sammenhenger. Dokumentundersøkelser viser at det i de siste årene er forsket mye på fenomenet vold i nære relasjoner.

Eva Lundgren var professor i sosiologi ved Universitetet i Uppsala i perioden 1993 – 2011. Hun var tidlig ute og studerte fenomenet vold og overgrep i nære relasjoner i Norge. Boken *Den Herren elsker, tukter han*, kom ut i 1984. Og i 1990: *I Herrens Vold – dokumentasjon om vold mot kvinner*, (Cappelen, Oslo). Disse publikasjonene skapte stor debatt i kirkelige kretser, men hennes synspunkter og funn ble nærmest latterliggjort og avfeid.

Professor doktor **Tormod Kleivens** doktorgrad fra 2008: "Intimitetsgrenser og tillitsmakt", er en undersøkelse av "kirkesamfunns bruk av retningslinjer i møte med seksuelle krenkelser, sett i lys av et diakonfaglig perspektiv." Hans forskning har konsentrert seg om hvordan en behandler seksuelle krenkelser fra betrodde ansatte innen kirken, og om kirkens reaksjoner og håndtering av dette. Hans arbeid berører situasjoner som også diakoner kan komme opp i. Hans arbeid har fått betydning for hvordan en kan forebygge slike overgrep.

Doktor Philos **Hans Stifoss-Hanssen** drøfter i sin artikkel: «Når verden raser sammen», i *Diakoni en kritisk lesebok* (Tapir 2009), forholdet mellom diakoner og prester i den diakonale praksis. Her kan en få en klarere forståelse av hvorfor diakoner handler som de gjør, og hvorfor de *eventuelt ikke er så* engasjert i denne problematikken.

Undersøkelsen til **Fritz Leo Breivik og Kate Mevik**: *Barnefordeling i domstolen: Når barnets beste blir barnets verste*. Universitetsforlaget 2012, har blitt den viktig flerfaglige kilden til denne oppgaven. Boken beskriver med seks fortellinger, om hva som skjer; *når voldskonflikter setter en voksen ute av stand til å ta vare på seg selv*. Undersøkelsen beskriver voksne og barn, som lever med frykt for fremtiden, med fysiske og psykiske skader, og opplever å bli mistrodd av rettsapparatet. De lever uten beskyttelse og må bruke flere år på å få reetablert et verdig liv.

I boken *Ingen vei utenom - om oppgjøret med en katolsk biskop* av **David**, (St. Olav forlag 2010,) vet vi at 10-åringen måtte bli godt voksen, tjuve år tok det, før han ble i stand til å *vinne tilbake kontroll over sitt liv*.

De tre masteroppgavene som nevnes nedenfor, handler om hvilke *konsekvenser det har for barn* å leve med vold i familien. Disse vil jeg eventuelt kunne henviser til i «konsekvenskapittelet» i min egen oppgave.

1. **Rachel Nygaard Fosse og Ida Lillehagen Løberg**, har fokusert på konsekvensene for barns utvikling i sin masteroppgave med Universitetet i Tromsø. 2008. Denne oppgaven drøfter hvorvidt et flerfaglig offentlig og profesjonelt hjelpeapparat er i stand til å nå disse barna.
2. **Tina Gerds-Andresens** helse- og sosialfaglige oppgave ved Høgskolen i Lillehammer 2011 handler om: *Konsekvenser for barns utvikling ved et høyt og langvarig konfliktnivå mellom foreldre*. Dette er en grundig undersøkelse om «barns beste» i en høykonfliktsituasjon, hvor empirien er hentet fra faglitteraturen vedrørende: spebarn, førskolebarn, skolebarn og tenårings reaksjoner på høyt konfliktnivå og vold mellom foreldre.
3. Masteroppgaven til **Inga Mari Ramsfjell-Kind**: *Hva formidler Den norske Kirke om sorgarbeid for barn?* Diakonhjemmet Høgskole 2011, etterlyser en spesifikk barnediakoni. En oppegående bevisst *barnediakoni* kan ha stor betydning for barn og unge som befinner seg i en vanskelig livssituasjon, når de deltar i kirkelige sammenhenger.

Det er ikke funnet forskning som beskriver hva menighetsdiakoner gjør for at voldsutsatte og utøvere kan få tilbake kontroll over eget liv.

Vurdering av oppgavens aktualitet og relevans knyttes til det samfunnsfokus som er på vold i nære relasjoner.

2.6 Annen litteratur til bruk i oppgaven

Det er gitt ut god faglitteratur om hva menighetsdiakoner kan gjøre for bistå voldsutsatte.

For eksempel: Trin Anstorp, Beate Indrebø Hovland, Elisabeth Torp (red): *Fra skam til verdighet, Teologisk og psykologisk arbeid med vold og seksuelle overgrep*,

Universitetsforlaget 2003. Og Elisabeth Torp og Gaute Brækken (red): *Grenser som skaper. Hvordan møte utsatte og sårbare ungdommer i Trosopplæringen*. (IKO-FORLAGET A/S 2010). Også Berit Okkenhaug *Når jeg ser ditt ansikt, innføring i kristen sjelesorg*. (Verbum 2002), har svært gode innspill til diakoners møte med voldsutsatte.

Mye av den faglitteraturen som er utviklet i forbindelse med store kriser og katastrofer er relevant for diakoner «som skal» arbeide med den skjulte voldens konsekvenser.

Både Atle Dyregrov: *Katastrofepsykologi*. Fagbokforlaget Vigmostad & Bjørke AS 1999, og Lars Johan Danbolt og Hans Stifoss-Hanssen: *Gråte min sang. Minnegudstjenester etter store ulykker og katastrofer*. Høyskoleforlaget 2007 har relevant stoff for diakoner som møter kriser og katastrofer i lukkede rom.

Åndelighet – mening og tro. Utfordringer i profesjonell praksis, en artikkelsamling av Toril Danbolt og Grethe Nordhelle (red.) utgitt i 2012. I utforming av spørreundersøkelsen og i tema for fokusgruppene, vil jeg hente problemstillinger fra denne litteraturen.

3. Teoretisk rammeverk

I dette kapitlet presenteres det teoretiske rammeverket for diakonien og diakoniens praksis overfor utsatte for vold i nære relasjoner. Det er nødvendig vise til teorier om fenomenet vold i nære relasjoner, og teorier som kan være til hjelp for oppfølging av voldsutsatte.

For å forstå hvordan diakoner handler og samhandler, er det nødvendig å forstå hvilke sosiologiske sammenhenger de opererer i. Dette redegjøres for i punkt 3.1.

I de neste punktene vil jeg vise til diakoniens mandat og begrunnelse.

Å gi omsorg kan ha sin begrunnelse i flere ideologier, for eksempel i humanistisk tenkemåte, i ulike religioner eller i plikt og lov, som for eksempel i det å være foreldre til et barn. Diakoni har sin begrunnelse i kirkens tro og lære. Andre hjelpere kan ha sine begrunnelser i andre ismer.

Avsnittene om diakoniens mandat, praksis og vesen har til hensikt å beskrive hva som gjør diakoners hjelperolle annerledes enn andre sosial-og helsearbeidere.

Teorier knyttet til ulike sider og konsekvenser av VINR vil kort beskrives. Dette for å gi en forståelse av hvilke deler av dette komplekse fenomenet, som det er spesielt aktuelt for kirken å ha kunnskap om, og hvordan diakoner kan spille en avgjørende rolle i folks liv.

3.1 De voldsutsattes plass i et økologisk system

For å tydeliggjøre at voldsutsatte ikke er en homogen gruppe mennesker som trenger lik behandling fra ett system, vil jeg introdusere en systemisk tenkemåte som viser den voldsutsattes avhengighet av flere systemer. Ikke bare det systemet som, for eksempel diakoner lever og arbeider i.

Urie Bronfenbrenners utviklingsøkologiske modell presenteres kort her, slik den er beskrevet av Inge Bø i Live Fyrand; *Sosialt Nettverk, teori og praksis*. (2005: 46).

Urie Bronfenbrenner var opptatt av at alle mennesker utvikler seg under påvirkning av andre, det være seg personer og systemer. Det en person har blitt, har hun / han ikke blitt av seg selv. Om en opplever kriser i livet, betyr det at forandring ikke skjer i et vakuum, eller i forholdet mellom den utsatte og en eller flere hjelpere. Forandring kan bare skje, dersom de systemene som mennesket lever med og påvirkes av, har verktøy for en slik forandring. Diakoner alene, kan ikke hjelpe en utsatt, dersom systemene rundt diakonene ikke gir dem de verktøy som de trenger for å yte denne hjelpen.

Eksempel:

Når misjonærer drar ut på misjonsmarken, finnes det en organisasjon bak, som utstyret dem med verktøyene. Det kan være: økonomi, fagkunnskaper om systemene og forholdene som eksisterer i det landet de kommer til, sosiale levevilkår og et klart mandat.

Bronfenbrenner beskrivelser de ulike systemene som vi er avhengige av på følgende måte:

1. **Mikrosystemet:** De settinger og arenaer som personen oppholder seg til daglig, i familie, på jobb, blant venner, i nærmiljø, (i kirken), lag og klubber.
2. **Mesosystemet** beskriver bånd og samspill mellom ulike settinger og arenaer som personen ferdes i/på.
3. **Eksosystemet:** Andre miljøer som personen sjelden eller aldri besøker, men hvor det skjer ting av betydning for vedkommendes liv og utvikling.
4. **Makrosystemet** utgjør kulturelle og subkulturelle mønstre i samfunnet omkring: etos, tradisjoner, politikk, sosial organisering etc.

Til tross for at personen i sin nød henvender seg til diakonen og ber om hjelp, vil det være eksosystemet og makrosystemet som til syvende og sist vil avgjøre om personen kan få hjelpen.

3.2 Diakonien mandat i forhold til utsatte for VINR.

Antall utsatte som er åpne om sine problemer og som søker hjelp, har økt de siste årene. Kirkens diakonale arbeid kan ikke dekke de utsattes behov alene. Selv om oppfølging av de utsatte er en offentlig oppgave, og er forankret i lov og rett, har kirkens diakoni et medansvar. Det vises til Tjenestens formål:

Kirkens diakonale tjenester har som formål å fremme medmenneskelig omsorg og fellesskapsbyggende arbeid, og er den tjeneste som i særlig grad er rettet mot mennesker i nød.

(FAD: FOR – 2004-11-20-1895: Tjenesteordning og kvalifikasjonskrav for diakoner. § 2.).

Når personer over lengre tid lever med vold i familien, uten at de får nødvendig helse- eller retts- hjelp, befinner de seg i slik nød som beskrevet i formålsparagrafen.

Enkelte diakoner har bekymret seg over denne beskrivelsen og spør: *Hvordan kan diakoner være tro mot sitt mandat, bistå mennesker i nød, men unngå å gjøre diakonien til et «kirkens sosialkontor»?*

3.3 Åndelig nød

Utsattes reaksjoner på vold og overgrep fra en som står dem nær, fører ofte til at de etterspør mening med det som har skjedd.

Som *kirkens* omsorgstjeneste har kirken et annet mandat enn den offentlige omsorgstjeneste. Den skal ikke bare ivareta utsatte som har materiell nød, men har en særskilt oppgave i å hjelpe mennesker som er i åndelig nød. Kirken har andre verktøy enn de offentlige hjelpetjenestene, som kan være spesielt egnet, til å bearbeide sorg. Diakonien kjernefag ivaretar en åndelig dimensjon hos mennesker.

Det åndelige forstår vi som det sjlelige ved mennesket, i motsetning til det legemlige, og vi mener at det er et almenmenneskelig fenomen: Danbolt i: (Danbolt og Nordhelle (2012:16)).

For mange mennesker kan en *åndelig forståelse* av erfaringer være helt ubegripelige. Tradisjonelt knyttes åndelighet seg til det som skjer i kirkerommet og religiøse seremonier. Forståelsen knyttes også til andre religiøse bevegelser, som for eksempel New Age-bevegelsen.

I Kai Inge Johannessens artikkel *Åndelig eksponering i et offentlig perspektiv*, (Danbolt og Nordhelle, (2012:34)), drøfter han to termer for åndelig lengsel; *den åndelig fornyelsen i et kristent perspektiv* og *i et allmennmenneskelig perspektiv*.

Han er opptatt av at *åndelige dimensjoner kan komme til uttrykk og ivaretaes på sentrale fellesarenaer, for eksempel i profesjonell yrkesutøvelse*. s. 35

Senere i artikkelen advarer han mot å *gjøre det offentlige rom, især den offentlige helse- og sosialomsorgen, til en tumbleplass for all slags selveksponering og spekulativ overeksponering*. s.45.

Helge Kjær Nielsen har dette å si om det offentliges omsorgsarbeid, i sin bok: *Han elskede os først*, (Aarhus Universitetsforlag (3. oplag 2009:198:)

Jeg er imidlertid af den opfattelse, at det er kirkens opgave bevidst at engagere sig i, støtte og fremme dette arbejde. Heri ligger, at det som hovedregel ikke kan være en opgave for kirken at oprette diakonale institusjoner og organisasjoner på områder, hvor det offentlige allerede har et etableret omsorgsarbejde.

De to forfatterne har motsatte synspunkter. Det synes som om de ikke snakker om det samme *omsorgsarbejde*.

Diakoni forplikter seg på bibelens grunnlag om at mennesket er skapt i Guds bilde til å

forvalte alt det skapte og ta vare alt det skapte og på hverandre.

Masterstudiet i Diakoni, som inneholder både teori og praksis har gjort det tydelig at kirken har mye å tilføye de offentlige tjenestene, når det gjelder ivaretagelsen av det «hele» mennesket, ånd og kropp.

Kirkens erfaring fra tiden etter 22. juli-katastrofen kan tyde på dette.

3.4 Diakoniens vesen – forståelse av hjelperollen

Diakoniens vesen beskriver på hvilken måte hjelperollen utøves mellom helper og den hjelpetrengende, veileder og veiland, sjelesørger og konfident

Diakoniens vesen forutsetter at en står i en subjekt-subjektrelasjon til fattige, syke og undertrykte, sier Tormod Kleiven, (Oslo 2010: 80). Dette innebærer at helper og den som hjelpes oppebærer samme «verdighet». Kleiven siterer videre J.Moltmann i Hope for the church(1979) s. 25:

Before you can be for others you must live with others. - They must be respected for their dignity, honor, and worth; therefore they are *subjects* in the kingdom of God, not the objects of our sympathy.

I faget «sosialt arbeid» i bachelor-studiet, var denne forståelsen av hjelperollen godt integrert i undervisningen for sosionomer i 1970-årene, og må sies å være et fellesgods for diakoni og sosialfag. At betydningen av dette er understreket i Den norske kirkes diakoniplan av 2007, har vært og er gjenstand for drøfting i faglige kretser. For eksempel har det vært hevdet at *hjelpetrengende blir umyndiggjort og fratatt verdighet, - og på den måten, lett blitt offer for helperens hersketeknikker.*

Det diakonalfaglige perspektivet innebærer at den utsatte skal kunne bli møtt som et helt menneske, slik som det er, av kjøtt og blod, tanker og ånd. Diakonien understreker at det ikke hefter *uverdighet* ved å være hjelpetrengende.

Det viktigste hjelpeverktøyet, synes å være: å kunne gi folk tro og håp og kjærlighet. Dette kan av mange, i dagens samfunn, oppfattes som banalt.

Å hjelpe noen til «tro», ikke på hva som helst, men at livet kan bli bra, at det finnes en positiv kraft som er sterkere enn menneskets (ikke djevelens), at det finnes et håp, til og med et sterkt håp, og at det finnes en kjærlighetskraft, (gjengjeld ikke ondt med ondt),- har hjulpet mennesker til å holde ut i vanskelige situasjoner.

Tro, håp og kjærlighet er verdier som brukes i kirkens sorg- og helingsarbeid. Vi finner dem i gudstjenesten, i bønner, liturgien, kirkens fellesskap, i musikken, dansen og salmene. De gir trøst, og sjelomsorg som oppleves som unikt i denne sammenheng. Alle kirkens ansatte og tilstedeværende deltar i dette arbeidet. Sagt med LVFs ord i Diakoni i kontekst:

Dette kan føre til: Forvandling – Forsoning – Myndiggjøring. S.29.

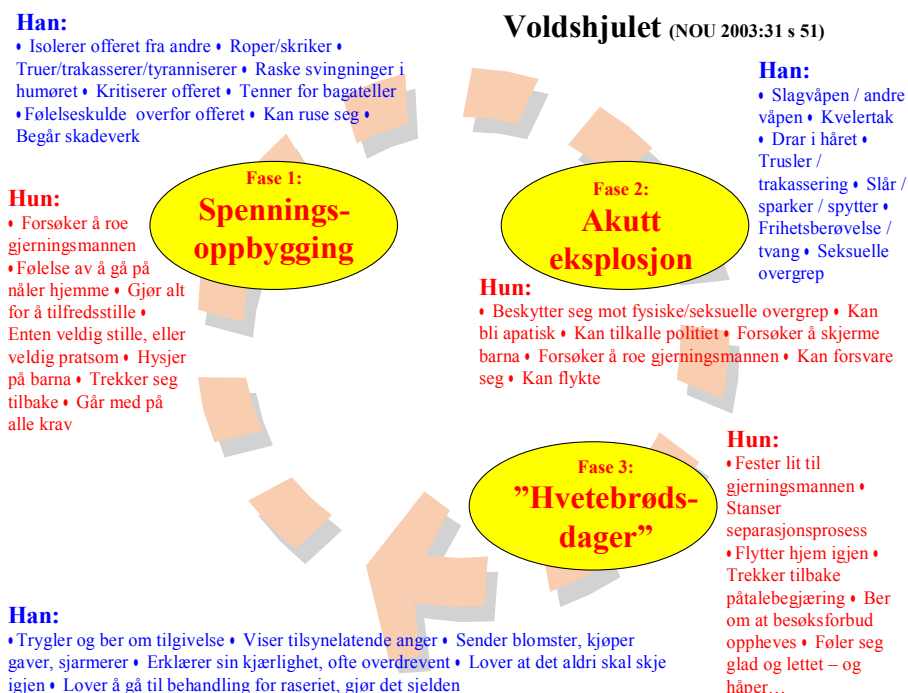
Diakoni er altså en iboende egenskap ved å være kirke, og kan derfor ikke reduseres til en aktivitet for de spesielt engasjerte eller en nødvendig oppgave på grunn av ytre sosiale omstendigheter. Diakoni er dypt forbundet med det kirken feirer i sin liturgi og kunngjør i sin forkynnelse.

(Det Lutherske Verdensforbund , Norsk utg. 2010)

3.5 Vold og overgrep i nære relasjoner

Vold i nære relasjoner har ingen enkel definisjon. Kirkelig ansatte som skal avdekke og handle i forhold til vold i nære relasjoner må ha kunnskap om fenomenet vold, slik det utfolder seg. Videre må de ha kjennskap til de helsemessige, sosiologiske, etiske og juridiske konsekvensene av volden. I dette kapitlet vises det til fenomenforståelse.

Illustrasjonen nedenfor beskriver **Voldshjulet (NOU 2003:31 s 51)**.

Fig. 1- Voldshjulet

- Et par møter hverandre, forelsker seg og flytter sammen. De presenterer seg for hverandre fra sin beste side og er oppriktig begeistret for hverandre. Etter hvert trer mindre positive egenskaper og vaner frem, som irritasjon, sjalusi, makt, (hvem skal bestemme), herske-teknikker og humørsvingninger.

I eksemplet er det han som først føler seg utilpass og starter provokasjonen. Det kan like gjerne være hun. Forholdet her er etter det en antar i dag 80% menn og 20% kvinner. Til å begynne med kan det være uker og måneder mellom hendelsene. Men hjulet kan gå fortere og fortere rundt. Livet blir uholdbart både for voksne og barn.

Hvorfor skjer dette? Psykologen og juristen Grethe Nordhelle, peker på at par er alt for lite forberedt på hvem man etablerer seg med. Man ønsker å tenke godt om gode mennesker. I forelskelsesfasen er alt stort sett godt. Hva søker de hos hverandre: kjærlighet, trygghet, samhörighet, likeverd og gjensidig respekt. Etterhvert kan det dukke opp negative følelser av sjalusi og ulike-verd. Partene snakker forbi hverandre.

Står en fysisk stor og sterk person med knyttet neve og truer med å bruke vold, hvis han ikke får det som han ønsker, er det et klart eksempel på direkte maktutøvelse. (Nordhelle 2009: 75).

Det skapes ulike maktposisjoner og behov for å manipulere hverandre.

Bruk av vold er en form for maktanvendelse mot en persons integritet og frihet, der ulike makt- og herskemetoder brukes for å undertrykke eller nedvurdere ham eller henne. (Yngve Hammerlin, alias Mogens Møller. (Oslo 2000: 34).

Utøvelse av VINR kan også skyldes problemer knyttet til psykisk helse, kulturell selvforståelse, temperament og rus.

En mye brukt fenomenbeskrivelse finnes i filmen: «I skuggan av völdet», (produsert av Måsen Film AB for BUP-Bågen och Rädda Barnen). Denne filmen viser volden som fenomen, voldshjulet og konsekvensene av volden, og brukes i undervisning ved Universitet og Høgskoler.

3.6 Vold i et strafferettslig, psykososialt og religiøst perspektiv.

Ulike fagfolk møter volden i ulike sammenhenger. Når politiet rykker ut til en familie, hvor det er meldt «husbråk», har de sine prosedyrer for å finne ut av hva dette dreier seg om. De har sine etterforskningsbriller på og vurderer det som har skjedd i henhold til straffelovens paragrafer.

De helse-og sosialfaglige tilstedeværende vil først og fremst prøve å identifisere «krisen», hva har hendt i denne saken, og i hvilken fysisk og mental stilling, befinner disse personene seg i? Trenger de krishjelp,- og annen hjelp? De vurderer også saken i henhold til helse- og omsorgslover.

Sosiologene er opptatt av hvilke forhold i samfunnet som gjør dette mulig, hvilke systemer kan fremme forekomsten av VINR, og hvilke kan beskytte og være forebyggende?

3.6.1 Vold i et strafferettslig perspektiv

I Straffelovens § 219 heter det:

Den som ved å true, tvinge, begrense bevegelsesfriheten til, utøve vold mot eller på annen måte krenker, grovt eller gjentatt mishandler a) sin tidligere eller nåværende ektefelle, b) sin eller tidligere ektefelles slektning i rett nedstigende linje, c) sin slektning i rett oppstigende linje, d) noen i sin husstand, eller e) noen i sin omsorg, straffes med fengsel inntil 4 år.

Dersom mishandlingen er grov eller fornærmede som følge av handlingen dør eller får betydelig skade på legeme eller helse, er straffen fengsel inntil 6 år. Ved avgjørelsen av om mishandlingen er grov, skal det særlig legges vekt på om den har vart over lang tid og om det foreligger forhold som nevnt i § 232,.....

som handler om: ”Forbrydelse forsætlig er utført paa en særlig smertevoldende Maade....”

Som juridisk definisjon er den opptatt av hvor mye vold, mot hvem, og hvordan vold utøves, og kan bevises, for at utøver risikerer å bli straffedømt. Det foreligger få domfellelser etter denne paragrafen, da bevisbyrden tillegges den utsatte. Krenkelser og vold som foregår skjult og innenfor hjemmets fire vegger er vanskelig å bevise. Dette har ført til at utsatte vegrer seg for å anmelde en sak.

De opplever ikke å bli trodd. Politiavhør kan bli en påkjenning som forsterker frykten for ikke å bli trodd.

Tall fra politiet viser at det i 2010 var registrert 14 drap utført av nær familie av offeret. I tillegg ble det registrert 12 drepte i kategorien venner / bekjente. Samme år ble det anmeldt 3075 voldsforbrytelser i familieforhold. (Kilde: Vista analyse, rapport 2012/41 ss 11 og 31). Straffelovens § 139, om plikten til å melde fra om en potensiell kriminell handling, ble innskjerpet i 2010. (Justisminister Knut Storbergets brev av 29.06.2010, til 11 norske organisasjoner, kirkesamfunn og interesseorganisasjoner der medlemmene har taushetsplikt.

3.6.2 Vold i et psykososialt perspektiv

Også kalt «den totale volden»:

”Vold er for meg en særegen fysisk, psykisk og/eller sosial virksomhet med en destruktiv bruk av kraft og metoder (for eksempel ved makt og hersketeknikker), der målet eller motivet med handlingen kan være å skade, krenke, passivisere, utmanøvrere eller uskadeliggjøre en annen. Den som utøver volden, kan ha som mål eller motiv å skade eller å svekke den handlingen er rettet mot. - Voldsbruken kan påføre offeret smerte eller ubehag, eller være et middel til å disiplinere eller tvinge et menneske til å utføre handlinger som strider mot dets vilje, moraloppfatning eller interesser.

Bruk av vold er en form for maktanvendelse mot en persons integritet og frihet, der ulike makt- og herskemetoder brukes for å undertrykke eller nedvurdere ham eller henne.
(Yngve Hammer lin alias Mogens Møller, (2000): 36)

Beskrivelsene viser at maktbegrepet er sentralt i voldsproblematikken. Makt kan også brukes til beskyttelse. Men ”å være i en annens vold” vil alltid kunne etterlate overlevende, halvdøde eller døde.

3.6.3 Vold i et religiøst perspektiv

Vold i nære relasjoner eksisterer som fenomen innenfor mange samfunn anført av religioner. Strukturell vold har vært og er en måte å holde orden på familiesystemer på, der mannen den akseptert fysisk sterke, også har mest makt. I ordspråkene 13; 24, står det: *Den som sparer på riset, hater sin sønn, den som elsker, formaner ham sent og tidlig.* Uttrykket: *den man elsker, tukter man*, er fortsatt levende i dag. Menn har fra tidenes morgen blitt gitt sosial makt både over barn og kvinner, med henvisning til ulike religioner.

Mange kvinner sosialiseres til å tro at kvinner er maktesløse og har ingen egen makt. (.....) Kvinner oppdras til og tror ofte at vold kan være fortjent.

Disse påstandene er hentet fra heftet; Kirkens nei til vold mot kvinner! (Kirkerådet, LVF 06/2003: 11).

Til tross for at vi liker å tro at vi lever i et likestilt samfunn, er det fortsatt slik at det i kirkelige kretser drives undertrykkelse og seksisme som uttaler:

at det er naturlig at menn i kraft av sitt kjønn skal være overlegne kvinner. I mange samfunn frastjeler bestemte rolleforventninger jenter / kvinner muligheten til å studere, velge fag eller arbeid. Både kvinner og menn ledes fra barndommen av inn i tankebaner om at dette er normalt.

(LVF 06/2003:11).

Voldsutsatte kvinner, barn og menn opplever denne type vold fra en far, bror, ektefelle eller samboer, og kjenner at *denne* volden er det verste av alt.

3.7 Voldens konsekvenser

Konsekvensene av å ha vært utsatt for vold fra en i nær relasjon er mange. De opptrer i ulike fasonger og stadier. Den første hendelsen er preget av en vanvittig frykt som lammer både tanker, ord og handlinger. Tankene er i kaos. Det er en stor bragd å greie å kontakte politi, komme seg til legevakt eller varsle andre. Volden må være avdekket, for at vedkommende kan få hjelp.

I ti år har Ressurssenteret (KRS) møtt voksne kvinner, og etter hvert menn, som har fortalt om hvordan det var å oppleve seksuelle overgrep i oppveksten. (.....) - De voksne har uttrykt en dyp fortvilelse over at ingen voksne så eller sa noe da det vonde pågikk, og tydelig formidlet at det ville utgjort en forskjell hvis en voksen hadde brydd seg. (leder for KRS, Elisabeth Torp. Nettsiden til Dnk, overgrep-problematikk).

Fattigdom og tap av livsnødvendigheter: Vold fører ofte til økonomisk og materiell fattigdom. Familien splittes. Den ene parten i et forhold besitter familiens produksjonsmidler. Oftest er det «han»: Han har økonomi til å beholde huset, gi barna et hjem, betale en dyr advokat. Han blir trodd. «Hun» har ingenting, men har rett til ti timer fri advokathjelp, ikke midler til kostbar terapi, får i beste fall sykepenger, og bærer en tung bevisbyrde for å kunne få «voldsoffererstatning».

Skammen. Å leve med skam og angst er hemmende for en persons livsutfoldelse. Skammen er en følelse som sier:

Jeg har ikke rett til å leve. Jeg er ingenting verd. Jeg er totalt mislykket, en katastrofe. Det er så uutholdelig pinlig å være meg at jeg ikke kan leve i verden. Gry Stålsett Follesø i *Fra skam til Verdighet*, s.102, Universitetsforlaget 2003.

Dette er invalidiserende for enhver livsutfoldelse. Selv de som ble overgrepsutsatt som barn, bærer med seg skam gjennom et helt livsløp, fordi de trodde at det var «deres skyld».

Skyld. Voldsutsatte, liksom andre nødlidende, kan leve med skyld og opplever seg ikke verdige til å være en del av et kirkelig fellesskap. - De kan bli møtt og vurdert av ansatte i hjelpetjenestene på en nedlatende måte, møtt med mistro, fordi de er forvirret og redde. Skyldfølelse kan ta år å kurrere. Den kverner om tanker som: *Hvorfor gikk jeg ikke fra ham før? Hvorfor tillot jeg barna mine å oppleve all denne elendigheten? Det er sant som han sa, jeg duger ikke til noe.*

Traumeutvikling: Innen en utsatt greier å frigjøre seg fra en overgriper, har hun / han kanskje levd i flere år i konstant frykt og prøvd å tilpasse seg situasjonen. Den utsattes anstrengelser for å mestre et liv i ufrihet, selvdisciplin og kontroll kan føre til utmattelse og posttraumatiske stresslidelser.

Det er viktig at hjelpere har kunnskap om traumatiske reaksjoner, som *fight, freeze, flight, submission*, Kirsten Benum i Trine Anstorp, Beate Indrebø Hovland, Elisabeth Torp (2008:14):

Å være i konstant forsvarsberedskap når det gjelder om de skal velge "flukt (flight), frys (freeze), angrep (fight) eller underkastelse (submission)" gjør at mennesket opplever å være i sin egen døds kamp. Det lager seg overlevelses-mekanismer ved å "gjøre seg død", "går ut av kroppen", dissosierer (kobler ut øyeblikket) for å beskytte seg selv mot en overveldende hendelse.

Sorg og mestring: Etterat volden er avdekket, kanskje anmeldt, har den utsatte en lang vei å gå, før tilværelsen blir levelig. Kroppen kan ha fysiske, psykiske og sjelelige sår, som vanskelig kan gro. Rent praktisk står en foran store oppgaver: oppbrudd, flytting, skaffe ny jobb, gjennomgå krevende rettsaker, risikere og ikke bli trodd, kjempe om barna i en barnefordelingssak, og vente på en «mulig» voldsoffererstatning. - Eller den utsatte kan være en eldre person, som opplever å bli truet og slått av en «syk» ektefelle, eller et ruset barnebarn som trenger penger til dop. Sorgen er stor.

I denne prosessen, vil noen prøve å legge SORGEN til side. MESTRING med store bokstaver blir maktpåliggende. Mestring er et alene-prosjekt for den voksne, så lenge skammen er fremtredende. Skammen deles ikke med den nærmeste familien. Eldre foreldre må forskånes. Heller ikke uforstandige saksbehandlere, eller en lege vil kunne se eller ta innover seg det som «virkelig» har skjedd. Legen kan jo være lege for overgriperen også. Hvor kan den utsatte få hjelp til å sortere, sørge og mestre denne situasjonen.?

3.8 Kirkens oppfølging av voldsutsatte

Ca 73% av Norges befolkning var medlem av Den Norske kirke i 2011, (Norsk Kirkebok 2011). Gjennom dåp-, konfirmasjons- og tros-opplæring, og ulike samlinger og sammenkomster for familier, barn, unge og eldre, møter kirkens medarbeidere mennesker i alle typer livssituasjoner. Også de som lever med sorg, vold og kriser.

Voldsutsatte kan ha behov for ulike typer oppfølging, på kort og lang sikt. Det kan være beskyttelse på et krisesenter, voldsalarm fra politiet, kontakt med fastlege, bistandsadvokat, NAV, boligkontor, spesialisthelsetjeneste eller barneverntjeneste.

Voldsutsatte har også behov for kirkelige tjenester. Det er sannsynlig at de er døpt, konfirmert, har inngått ekteskap, og har barn som også har en kirketilhørighet, - har deltatt i begravelser av nær og fjern familie og venner, er og har vært kirkegjengere, og feirer høytider.

Den som først møter den utsatte, og som får vite hva som har skjedd, er den viktigste hjelpepersonen der og da. Noen ganger er det diakonen, presten eller kateketen som får den rollen. Fordi det er i den trygge eldregruppen, i ungdomsklubben eller sangkoret at mistanken om at noen lever med VINR oppstår.

Det kan komme innflyttere til menigheten, personer som søker et nettverk et nytt og trygt sted. De kan leve i det stille med sorg og traumer, men likevel trenge beskyttelse og medvandrere i en vanskelig tid.

Oppgavene kan synes å bli større enn en har tenkt. De utsatte kan ha behov for noe mer enn tryggheten i fellesskapet. Samhandlingsreformen oppfordrer til samhandling med alle offentlige tjenester. Boken «Tverrfaglig samarbeid i praksis,» av Kari Glavin og Bodil Erdal, Kommuneforlaget 2000, (kommer i ny utgave i 2013), har mye å tilføre fagpersoner som lurer på om de «tør» samhandle med andre. Den er ærlig om både gode og vonde erfaringer og effekter av samhandling.

Denne forskningsoppgaven vil forhåpentligvis også gi noen svar på hvem diakoner eventuelt samarbeider med i oppfølgingen av de utsatte.

Som kirkens omsorgstjeneste, som uttrykkes gjennom nestekjærlighet, inkluderende fellesskap, vern om skaperverket og kamp for rettferdighet, har kirken og diakonien alle forutsetninger for å være medvandrere og yte hjelp til voldsutsatte.

Menighetsdiakonien har en utfordring i å se «den nødlidende» enten hun / han fremstår med åpenbare problemer eller som en vellykket forretningskvinne / mann.

4. Metode og design

Innledningsvis i denne oppgaven har jeg presentert min forforståelse, som innebærer at *diakoner er lite involvert i oppfølging av enkeltpersoner som rammes av kriser og katastrofer i forbindelse med vold i nære relasjoner*. Målet for studien er å finne ut om min forforståelse stemmer med diakoners virkelighet. For å kunne gjøre det, må jeg undersøke hos «kirken selv», som i denne sammenheng utgjør et eksosystem, og hos diakonene som både kan utgjøre mesosystemet og mikrosystemet. Jeg må innhente data fra disse systemene og tolke dem. Det plasserer denne undersøkelsen innenfor hermeneutikken.

Et særtrekk ved mennesker, i motsetning til (andre) dyr, er at de tilegger egne handlinger og andre fenomener mening. De gir selv beskrivelser og fortolkninger av hva de gjør, og av hva det samfunnet de lever i gjør. (jf.kapittel 6.9 og Charles Taylors idé om at mennesket er et selvfortolkende dyr) (Gilje og Grimen,12. Opplag (2007:145))

Dette innebærer at jeg som forsker, må tolke det som aktørene allerede har tolket at de gjør. Forskerens tolkninger om hva aktørene gjør, må også sees i sammenheng med hva samfunnets mening med hva de gjør, er.

4.1 Forskningsdesign

Jeg har presentert noe teori som tradisjonelt har vært knyttet til fenomenforståelse og psykososialt arbeid i offentlige tjenester. Videre har samhandlingsreformen blitt nevnt som motivasjon for samhandling mellom offentlige tjenester og diakoni.

Hittil i oppgaven har jeg beskrevet hva jeg vil undersøke og hvorfor, med utgangspunkt i de formulerte problemstillingene.

Forskningsdesign er en plan for hvordan jeg skal gå frem for å oppnå det ønskede målet for studien, og hvilke forskningsmetoder som brukes.

For å få svar på de to spørsmålene: *om* diakonene møter utsatte for VINR og *hvordan* de opptrer og handler, brukte jeg både en kvantitativ og kvalitativ metode. Dette fordi kvantitativ og kvalitativ metode nærmer seg virkeligheten på ulikt vis.

For den kvantitative undersøkelsen utarbeidet jeg et et spørreskjema.

For å gjennomføre den kvalitative undersøkelsen, etablerte jeg en fokusgruppe. Definisjon av en **fokusgruppe**:

er en samtalegruppe, som vanligvis gjennomføres med 6-12 deltakere. Det legges hovedsaklig vekt på samhandlingen i gruppen, som baseres på temaer som formidles av forskeren. (moderatoren). (Johannessen Asbjørn , Tuft, Per Arne og Christoffersen Line. 2010:397).

4.1 Forutinntatthet: status og roller

I forbindelse med skrivingen har det blitt klart for meg at jeg vil opptre i rollen som forsker på eget fagområdet og ha minst to roller. Både min hypotese og problemstilling er preget av det. I tidligere års samarbeids-samtaler med diakoner, der «klienten» ønsker det, har jeg befunnet meg «i felt». Der har jeg kunnet registrere og observere personers adferd, i en kontekst som er av interesse for problemstillingen min, som en slags *deltakende observatør*: *Deltakende observasjon* er en type feltarbeid, som innebærer at den som forsker «oppholder seg blant de folk de vil studere i deres naturlige omgivelser». (Wadel 1991:9).

Når spørreundersøkelsen suppleres med en fokusgruppe-refleksjon, er forskeren bevisst på at hun ikke er en deltakende feltarbeider. Det skal ikke forskes på diakonens adferd, men deres faglige forståelse og refleksjoner. Spesielt i gruppesamtalen, etter at dataene fra spørreundersøkelsen foreligger, er det nødvendig å være bevisst på rollene som forsker og feltarbeider.

Formelle forberedelser som blant annet innhenting av tillatelse fra gruppepersonenes ledere, eventuelt andre ansatte vil bli gjort i henhold til (Johannessen A., Tuft P.A., Christoffersen L. (AS 2010: 123)

4.2 Kvantitativ metode

For å få svar på hvor mange diakoner som har møtt denne problematikken, og hvor mange som mener at de på ulikt vis, har kunnskap og ferdigheter til å hjelpe voldsutsatte, gjorde jeg en kvantitative undersøkelse. Jeg utarbeidet et spørreskjema. Det skulle gi svar på hvilken *utbredelse oppfatningen* i svarene har.

4.3 Kvalitativ metode

For å finne ut hvordan diakoner handler i møte med voldsutsatte, foretok jeg en kvalitativ undersøkelse. Denne undersøkelsen ble utført i en **fokusgruppe**.

Tema for samtalen i gruppen var hvordan diakoner møter de utsatte, hva de gjør i dette møtet, hvordan de vurderer de utsattes behov for hjelp og hvilke faglige metoder de benytter når de hjelper utsatte.

Forskerens mål var at disse to undersøkelsene ville gi forskeren *en forståelse av hvordan diakoner faktisk handler i møte med voldsutsatte*.

4.4 Etisk dilemma og eventuell melding til NSD

Denne undersøkelsen retter seg ikke direkte mot personer som er utsatt for, eller på annen måte er involvert i sin egen, eller familiens problematikk. Det er ansatte ved Dnk som blir bedt om å delta i undersøkelsen. Utfordringen for dem er å svare på en slik måte at de ikke avslører et «klientforhold», eller bryter sin taushetsplikt.

Undersøkelsen skal ikke inneholde sensitive personopplysninger. Forskningsområdet knytter seg til hvordan menighets-diakoner i Dnk forstår fenomenet vold i nære relasjoner, og om de mener det kan være en diakonal oppgave å hjelpe voldsutsatte som er kommet i nød. Diakonenes personvern blir sikret på følgende måte: Deres navn blir ikke oppgitt / og kan ikke etterspores, dersom de ønsker å være anonyme. Diakonene deltar frivillig. De besvarer generelle spørsmål om enkelt-temaer på et spørreskjema.

I fokusgruppene er referent og møteleder en diakon-koordinator. Referatet vil bli sendt til forskeren i original form. Det organiseres skjematisk av forskeren, som så sender det tilbake til referenten for godkjenning. Refleksjonene i fokusgrupper vil bli skrevet ned som et gruppesvar. De vil ikke kunne identifisere enkeltpersoner i gruppen.

Verken i spørreundersøkelsen eller i fokusgruppene utleveres sensitive opplysninger om personer som deltar i undersøkelsen.

Casene i denne oppgaven er hentet fra offentlige dokumenter som blant annet brukes i undervisning. Det ansees derfor ikke nødvendig å søke tillatelse fra NFD (.....) for å gjennomføre denne undersøkelsen.

4.5 Gjennomføring av undersøkelsen

For å kunne gjennomføre undersøkelsen ble det laget et spørreskjema og utarbeidet to kasus for fokusgrupper.

Det felles grunnlaget for spørsmålene i spørreundersøkelsen og temaene i fokusgruppene var:

- De teoretiske delene av denne besvarelsen, fra kapittel 1 til og med kapittel 3
- Årsplan 2013 for Oslo biskop og bispedømmeråd- OBDR sak 9/13)
- Prostienes og menighetenes diakoniplaner
- Tjenesteordning og kvalifikasjonskrav for diakoner (FOR-2004-11-20 nr 1895)
- Faglig materiale som er nevnt i teoridelen
- Notat: Praksisundervisning på diakoniutdanningen (Orientering for skoleåret

2009/2010), avsnitt; 3 ukers menighetspraksis

4.5.1 Spørreskjemaet

Det ble utarbeidet et spørreskjema.

Innledningsvis i skjemaet ble det gitt opplysning om hva denne undersøkelsen gjaldt.

Skjemaet ble sendt pr e-post til adressatene som er menighetsdiakoner i Oslo bispedømme.

Adressene deres ble innhentet ved Bispekontoret og sendt til undertegnede elektronisk.

Forskeren mottok 30 adresser, tilhørende menigheter i Oslo og Bærums prostier.

Spørreskjema ble sendt til menigheter som har menighetsdiakoner. Skjemaet ble sendt ut elektronisk fra forskerens mailadresse, som vedlegg. Det ble gitt informasjon om hva dette gjaldt i selve e-posten.

**Spørreundersøkelse:
Hvordan kan menighetsdiakoner «tenke seg å handle» i møte med utsatte for
vold i nære relasjoner, (VINR).**

Perioden 06.03.2013 – 20.03.2013 - Kan besvares anonymt.

Undertegnede er Masterstudent i diakoni ved Diakonhjemmets Høgskole i Oslo. Min Masteroppgave er knyttet til menighetsdiakoners arbeid med utsatte for vold i nære relasjoner. Dette spørreskjemaet sendes til «menighetsdiakoner i Oslo Bispedømme».

Undersøkelsen retter seg mot menighetsdiakoner av to grunner:

1. Diakoners grunnutdanning, innenfor helse- og omsorgsykker, pedagogikk og andre yrker med nær menneskekontakt, kan bety at de er godt kjent med problematikken.
2. I sin menighetspraksis vil de kunne møte utsatte for VINR i diakonale sammenhenger: «babysang», møte med foreldregrupper, eldretreff, gudstjenesteliv, og i samtaler med enkeltpersoner.

Derfor er det viktig å få vite, hvordan diakoner handler, eller kan tenke seg å handle, når de møter utsatte for VINR.

Undersøkelsen benytter Barne og likestillings departementets (BLD):

Informasjonshefte (2008:9)) definisjon på VINR.:

Vold kan forstås som et mønster av overgrep og manipulerende adferd som kan være fysisk, psykisk, emosjonell, økonomisk og/ eller seksuell, som overgriper bruker mot deres partnere og/ eller barn. Adferdsmønsteret er verken impulsivt eller «ute av kontroll», det er derimot målrettet, instrumentelt og har underdanighet og kontroll over offeret som funksjon.

Undersøkelsen definerer en person i nær relasjon å være:

«personer i nær familie, gjennom nåværende og tidligere samliv eller slekt. I tillegg inkluderes personer som en har et nært tillitsforhold til, for eksempel: arbeidskollega, behandler, leder, lærer, sjelesørger, trener, venn, veileder.»

Den som utøver volden: *Voldutøver* eller *overgriper*.

Den som opplever volden: *Offer* eller *utsatt*.

Om undersøkelsen:

Undersøkelsen dreier seg primært om oppfølging av voldsutsatte, eventuelt i samarbeid med andre kirkelige ansatte som, kateket, trosopplærer og prest.

Undersøkelsen ønsker også svar på om diakoner kan tenke seg å samarbeide med annet offentlig tjenestetilbud, som: Barnevern, bistandsadvokat, fastlege, helsesøster, psykolog-tjenester.

05.02.2013

Vennlig hilsen Veslemøy Stinessen

Undersøkelsen retter seg mot menighetsdiakoner i Oslo Bispedømme. Det er alltid vanskelig å svare på spørsmål som gir få svaralternativer.

Derfor inviteres alle respondenter som ønsker det, til å delta i et gruppeintervju for å belyse nærmere, hva diakonene, eventuelt i samarbeid med andre, kan gjøre, for å følge opp voldsutsatte voksne, ungdom og barn.

Dette møtet vil finne sted på Diakonhjemmets Høgskole, i grupperom P, den 04.04.2013, kl 10. Påmelding på telefon i xxxxxx innen 21.03.2013.

	Velg et svar på følgende spørsmål: kryss av for hvert spørsmål. Spørsmålene retter seg mot dine <u>erfaringer</u> som menighets diakon.	JA	VET IKKE	NEI
1	Har du hatt kontakt med en eller flere utsatte for vold fra en i nær relasjon, de siste to årene?			
2	Er det innenfor din stillingsbeskrivelse at du kan involvere deg i problematikken rundt vold i nære relasjoner?			
3	Har du kunnskap om hvordan personer som er utsatt for en akutt truende situasjon, kan reagere?			
4	Har du avgitt vitneforklaring for Retten i forbindelse med en voldssak?			
5	Har du meldt bekymring til Barneverntjenesten, eller en annen offentlig instans om din bekymring for en voldsutsatt?			
6	Er du kjent med plikten til å avverge en straffbar handling, Strl. § 139, dersom du blir kjent med at en slik handling er planlagt eller vil kunne skje?			
7	Har du tilgang til diakonfaglig og annen faglig veileder i slike saker, dersom du skulle ha behov for det?			

	Kan du krysse av på en skala fra 5 til 0, hvor 0 er lite viktig / sannsynlig, og 5 er viktigst / mest sannsynlig, på følgende spørsmål:	5	4	3	2	1
8	Hvor viktig er din «faglige kunnskap» om «fenomenet vold i nære relasjoner» for å kunne avdekke vold og hjelpe en utsatt?					
9	Hvor viktig er dine diakonfaglige kunnskaper i møte med voldsutsatte?					
10	Hvor viktig er dine sjelesørgiske ferdigheter i møtet med voldsutsatte?					
11	Hvor viktige er dine sjelesørgiske ferdigheter i møte med en <u>voldsutøver</u> ?					
12	Hvor sannsynlig er det at <u>du</u> ville invitere en voldsutsatt til et menighetsfellesskap?					

13	Hvor sannsynlig tror du det er at <u>menigheten</u> som du jobber i, vil kunne involvere seg i «ny-tilflyttede utsatte»? (som er beskyttet av taushetsplikt.)					
14	Hvor sannsynlig er det at du vil foreslå for den utsatte, å samarbeide med offentlige helse- og sosiale tjenester?					

Kommentarer til punktene / andre synspunkter :

Kommentarer til punktene?:
Andre synspunkter?

**Svar sendes Veslemøy.Stinessen@diastud.no
innen 21. mars 2013**

Spørsmål om undersøkelsen kan rettes til: Veslemøy Stinessen, mob. 91338163. Ved anonym avsendelse, står det deg fritt til å bruke «en nøytral» avsenderadresse.

Takk for hjelpen!

4.5.2 Fokusgrupper - samtalegruppe

De som besvarte spørreundersøkelsen ble invitert til å være med i fokusgrupper.

Det ble sendt ut invitasjon til menighetsdiakonene sammen med to kasus.

Dette for at å undersøke hva slags forståelse diakonene har av fenomenet VINR, og hva slags hjelp de mener at diakonene kan bidra med.

Brev til respondentene:

Som et ledd i undersøkelsen knyttet til min Master-oppgave i diakoni, ved Diakonhjemmet høyskole, har jeg sendt en forespørsel til alle diakoner i Oslo Bispedømme som jeg har fått adresse til, om å besvare et spørreskjema og delta i etterfølgende fokusgrupper 1 og 2. Kasus 1 er et fiktivt case som brukes i undervisning i offentlig sektor. Kasus 2 er hentet fra en høyaktuell bok om barnefordelingssaker, når barn har levd med vold i familie før det blir et brudd mellom foreldrene.

Barnefordeling i domstolen, når barnets beste blir barnets verste. - av Fritz Leo Breivik og Kate Mevik, Universitetsforlaget 2012.

I denne casen ønskes en mer konkretisering av hva diakoner kan gjøre eller gjør i møte med voldsutsatte familier.

Det er fint om dere kunne svare i (gjerne tilfeldige) punkter: a) b) c) d) osv.

Det ønskes svar innen mandag 22.04.2013.

Vennlig hilsen Veslemøy Stinessen.

4.5.3 Kasus til fokusgruppen.

Deltakerne ble invitert til å drøfte følgende kasus i fokusgruppene:

Kasus 1: drøfting av møte med voldsutsatte:

Anne 28 og Per 32 har vært gift i fem år. Anne er lærerutdannet, men har ikke hatt fast jobb. Per har en ledende stilling i et shippingfirma og reiser mye. De har to barn på 4 og 2 år. Den eldste har trengt ekstra helsemessig oppfølging etter fødselen. Begge barna har hatt barnehageplass i vel et år. Anne vil vente litt med jobb, ettersom Per er mye ut og reiser.

Familien er bosatt i Oslo, langt fra slekt og venner. De har likevel noen kjente fra studietiden og fra menigheten de bor i. Anne er kristen og Per kaller seg agnostiker. Begge barna er døpt og de deltar i menighetens aktiviteter.

For en tid tilbake kom Per hjem fra et lengre forretnings-oppdrag i utlandet. Han var trøtt og hadde jet-lag. Da han kom til seg selv, var han opprømt og fortalte at han hadde fått et «fett jobb-tilbud» i et «fremmed land». Det var en enestående sjanse, det var nærmest bare å pakke!

Anne fikk sjokk, ble taus, og følte seg med ett så ensom og motløs. Hun sa bare: at dette ville hun ikke, det kom ikke på tale! Nå som småbarns-tiden var blitt lettere, hadde hun håpt på roligere tider med mer familiesamvær.

Da startet KRANGELEN. Den utviklet seg til gjensidige beskyldninger, onde anklager og en adferd fra Per som til da hadde vært ukjent for Anne: hånlige, nedverdiggende ord, sinneutbrudd med knuffing, dytting og «knipsing på kinnene». Anne bad om time-out, spurte om de ikke kunne snakke med noen. Det gjorde ting verre. «Ingen hadde noe med deres privatliv å gjøre!»

Anne brøt sammen. Hun fikk et ultimatum – bli med eller bli igjen i Norge. Han «måtte» bare ha denne jobben – siden hun ikke bidro noe til det økonomiske. Truslene ble reelle for Anne: Huset, som var hans særeeie, ville bli solgt. Hun hadde studielån, ingen inntekt, og alene med to små barn. Det ville bli nærmest umulig å overleve.

Pers makt demonstrasjon, hissige temperament og krenkelsene som hadde økt den siste tiden, var for alvorlige til å leve med. – Hva ville skje, dersom de levde i et fremmed land og han viste en slik adferd?

Anne foreslo for Per at de snakket med presten og diakonen i menigheten, de har taushetsplikt, føyde hun til. (Ettersom Per var en «kjendis» ønsket de ikke å kontakte en «offentlig tjeneste» på nåværende tidspunkt.) Per samtykket til dette.

SPM:

1. Hva slags vold er denne situasjonen preget av?
2. Hvordan ville dere som diakon / prest ta i mot dette paret?
3. Hvilke tema ville dere legge vekt på i samtalen?

Kasus 2: Hva diakoner gjør når de møter utsatte for vold i nære relasjoner?

Sonja forteller (s. 23 i nevnte bok)

«Vi var sammen i over 20 år, to tiår med eskalerende vold. Jeg brøt ut, flyktet med ungene til krise-senteret, og det ble tatt ut offentlig tiltale mot min mann for vold både mot meg og barna. Parallelt med politiets etterforskning, og mens jeg gikk med voldsalarm, og min mann hadde fått besøksforbud overfor både meg og ungene, stevnet han meg for retten med krav om samvær etter barneloven. Det ble oppnevnt en sakkyndig (.....) og jeg ble tvunget til å akseptere et forlik om samvær. Den følelsen jeg hadde den dagen da jeg gikk hjem for å fortelle ungene mine at de skulle på samvær til faren deres, var grusom. Min mann og jeg var uenige om barneoppdragelsen av ungene helt fra vi fikk vårt første barn. Etter hvert ble det likevel tre barn. Tegnene til vold var der hele tiden. Han syntes at det var greit å smekke på fingrene, jeg mente at det var galt. Han hadde en holdning til ungene om at ingenting var et uhell. Alt de gjorde, skjedde med deres vilje. Et velte glass over matbordet kunne utløse de verste reaksjoner. Jeg kunne bli satt ut, helt paralyisert. Tidlig i forholdet slo han ikke, men sinnet og truslene var så voldsomme og sterke at de skremte oss alle. Etterpå var han vennligheten selv, og jeg kan huske at jeg tenkte at det måtte være meg selv det var noe galt med. Med flere barn ble episodene hyppigere. Psykisk vold med kjefting, rop og skrik gikk over til fysisk og materiell vold. Ingen ble spart. Vi levde i vold og under trussel av vold hvert eneste minutt. Verbale trusler om å slå, skamklippe jentungen (...), eller at barnevernet skulle hente dem, utviklet seg til kasting og slag med gjenstander. Ungene fikk skade et par ganger og måtte til legevakten og sy flere sting, eller armer kom ute av ledd.....»).

Denne fortellingen er ett av flere omskrevne og kvalitetssikrede intervjuer i boka, som er anonymisert, for at barna i ikke skal kunne gjenkjennes.

Oppgave: Dersom denne kvinnen betrodde seg til presten, diakonen eller kateketen; hva kunne dere som menighet tilby henne som hjelp – en hjelp som du som diakon/prest kunne stå unne for?

Det er fint om dere kunne svare i (gjerne tilfeldige) punkter: a) b) c) d) osv.

4.5.4 Gjennomføring av spørreundersøkelsen og fokusgrupper

For å kunne gjennomføre undersøkelsen er en avhengig av at menighetsdiakoner er villige til å delta.

Undertegnede mottok oversikt over menighets-diakoner i Oslo Bispedømme og deres adresser fra Bispekontoret i Oslo.

Den første henvendelsen om å besvare spørreskjemaet ble sendt ut den 06.03.2013, med frist den 06.04.2013. Det ble sendt ut forespørsel til 25 diakoner.

Det kom fem svar i løpet av de to neste dagene. Det ble sendt ut påminnelser den 19. mars, den 4. april og den 13. april sammen med invitasjon til 2 fokusgrupper for å drøfte to case.

Gjennomføringen av undersøkelsen ble vanskelig av flere grunner:

- besvarelser lot vente på seg. Listen over adresser var upresis, noe som kunne skyldes skifte av diakoner i Oslo bispedømme. Etterhvert fikk 24 «riktige personer» forespørselen.
- diakoner var opptatt med påskehøytiden, og forespørselen kom på et vanskelig tidspunkt.
- To diakoner beklaget og sa at det var så mange «diakon-undersøkelser» om våren at de dessverre ikke maktet å respondere på alle. Dette mente de måtte taes opp med Diakonhøgskolen.

Forskeren har forståelse for alle disse argumentene.

Følgende data forelå den 22. april, av 24 spurte:

- 18 svar på spørreundersøkelsen = 75 %
- 13 personer deltok i fokusgruppe en og to = 54%

Tilsammen har 13 personer deltatt både med svarskjema og i fokusgrupper. Deltakerprosent fra de som både har fylt ut skjema og vært i fokus-gruppe er: 54%

Formålet med gruppesamtalen var *å få innsikt i måten ulike individer påvirkes av andre på i en gruppe, - å få informasjon om deltakernes holdninger, oppfatninger, reaksjoner og motivasjoner - «hvorfor» deltakerne tenker og føler som de gjør.* (A. Johannessen, PA Tufte og L Christoffersen, (2010:152))

4.5.5 Styrker og svakheter ved datainnsamlingen

Studien benytter både kvantitative målinger og kvalitative undersøkelser som grunnlag for analyse og drøfting. Dette bidro til at studien ble mer fullstendig. Studien gir i tillegg til svar på *hvor mange diakoner som arbeider med problematikken*, også svar på *hvordan de faktisk handler*. Analysen og tolkningen av dataene blir mer kompleks, enn ved bruk av en ensartet metode.

I fokusgruppene har respondentene kunnet komme med oppklaringsspørsmål, før de ga mer utdypende svar på hva de gjør eller kunne tenke seg å gjøre.

Det har vært en styrke at respondentene har kunnet svare anonymt på spørreskjema før de gikk i fokusgruppe. Det har gjort dem mer lydhøre overfor hverandre når tema ble drøftet i fokusgruppen. De utfylte spørreskjemaene kunne ikke knyttes til enkeltpersoner i fokusgruppen, noe som kunne ha bidratt til at det ble en fri og god tone i fokusgruppene. Referatene fra fokusgruppene ble sendt tilbake til gruppeleder for godkjenning. Hun distribuerte dem til deltakerne, før det ble godkjent til bruk i studien. Dette fordi det ikke ble brukt mikrofon eller opptak av det som blir drøftet i fokusgruppen.

Konklusjon: I denne studien har styrken ved datainnsamlingen vært at en kvantitativ og kvalitativ undersøkelse har latt seg kombinere.

Svakheten ved datainnsamlingen er at forskerens kontakt med respondentene ble for dårlig. Det ble sendt flere invitasjoner og purringer om spørreundersøkelsen fordi forskeren fikk panikk pga av tidsnød. Adresselisten fra Bispekontoret var ufullstendig. Flere diakoner hadde sluttet. I et par av prostiene har tema VINR vært et fokus. Dette ble opplyst meg av noen deltakere i fokusgruppene. Andre deltakere syntes det var ok med purringene, men før påsketiden var en travel tid. De beklaget at de ikke hadde gitt svar. Det var en svakhet ved datainnsamlingen at respondentene fikk for dårlig tid til å svare på skjema og gå i dybden på problemstillinger i casene.

Konklusjon:

Det var en svakhet ved datainnsamlingen at den ble lagt til et tidspunkt hvor diakoner har spesielt høy arbeidsbyrde, for eksempel i forbindelse med høytider.

Selv om forskeren prøvde å purre på svarene og arrangere fokusgrupper to-tre ganger, ble det en læring for forskeren at datainnsamlingen må begynne på et tidligst mulig tidspunkt.

5. Presentasjon av datamaterialet

Spørreundersøkelsen:

Datamateriale består av svarene fra spørreundersøkelsen og gruppesamtalene.

Spørreundersøkelsen var en ren kartlegging av diakonenes befatning med problematikken rundt VINR, og hva de ville gjøre om de fikk kjennskap til vold og overgrep fra en i nær relasjon.

18 menighetsdiakoner av 24 mulige, besvarte skjemaet. I presentasjonen av svarene i spørreundersøkelsen benyttes «beskrivende statistikk» dette fordi statistikken kun vil beskrive hvordan de som valgte å svare, faktisk svarte på spørsmålene i skjemaet. De er ikke representative for alle menighetsdiakoner i Oslo bispedømme.

Respondentenes alder fremgår ikke i spørreskjemaet. Heller ikke om de var menn eller kvinner. Svarene vil likevel kunne gi en pekepinn på hva en prosentvis andel av diakonene i undersøkelsen tenker og mener.

Samtaler i fokusgrupper:

13 menighetsdiakoner deltok både i spørreundersøkelsen og samtalene; tre i en liten gruppe, og ti i en stor gruppe. Tretten av de atten som besvarte spørreskjemaet deltok i fokusgruppe.

Begge kjønn var representert i fokusgruppene. Det antas at alderen på gruppedeltakerne kunne være mellom 25 og 60 år, hvorav de aller yngste var i mindretall.

Gruppesamtalene tydeliggjorde hva respondentene tenker, hva de har av kunnskaper og holdninger.

Foruten diakonal utdanning og praksis hadde alle bakgrunn som: barnevernpedagog, førskolelærer / pedagoger, kristendom / samfunnsarbeid, teolog, sosionomer, sykepleiere, psykolog.

5.1 Svarene fra spørreundersøkelsen.

Nedenfor presenteres både antall svar i hver kategori og de prosentvise svarene på de ulike kategorier i undersøkelsen. Antall personer prosentene utgjør finnes i vedlegg 1.

Svar på spørreskjema pr 19.04.2013. - 18 respondenter utregnet i prosenter:

	Svar på spørsmålene i undersøkelsen i antall og prosent:	JA	VET IKKE	NEI
	Spørsmålene retter seg mot diakoners <u>erfaringer med problematikken</u>	Antall - %	Ant %	Ant %
1	Har du hatt kontakt med en eller flere utsatte for vold fra en i nær relasjon, de siste to årene?	11 = 61%	2 = 11%	5 = 27%
2	Er det innenfor din stillingsbeskrivelse at du kan involvere deg i problematikken rundt vold i nære relasjoner?	14 = 78%	4 = 22%	
3	Har du kunnskap om hvordan personer som er utsatt for en akutt truende situasjon, kan reagere?	12 = 67%	3 = 16%	3 = 16%
4	Har du avgitt vitneforklaring for Retten i forbindelse med en voldssak?			100%
5	Har du meldt bekymring til Barneverntjenesten, eller en annen offentlig instans om din bekymring for en voldsutsatt?	6 = 32%		12 = 67%
6	Er du kjent med plikten til å avverge en straffbar handling, Strl. § 139, dersom du blir kjent med at en slik handling er planlagt eller vil kunne skje?	11 = 61%	2 = 11%	5 = 27%
7	Har du tilgang til diakonfaglig og annen faglig veileder i slike saker, dersom du skulle ha behov for det?	11 = 61%	5 = 27%	2 = 11%

8	Hvor viktig er din «faglige kunnskap» om «fenomenet vold i nære relasjoner» for å kunne avdekke vold og hjelpe en utsatt?	2= 11%	9 = 50%	5= 28%	1 = 5%	
9	Hvor viktig er dine diakonfaglige kunnskaper i møte med voldsutsatte?	4 =22%	5= 27%	6 =32%	2= 11%	
10	Hvor viktig er dine sjelesørgeriske ferdigheter i møtet med voldsutsatte?	7 =39%	1 9 = 50%	1 =5%		
11	Hvor viktige er dine sjelesørgeriske ferdigheter i møte med en <u>voldsutøver</u> ?	8= 44%	7 = 39%	2 =11%		1= 5%
12	Hvor sannsynlig er det at <u>du</u> ville invitere en voldsutsatt til et menighetsfellesskap?	12 = 67%	3=16%	1=5%	2 =1%	

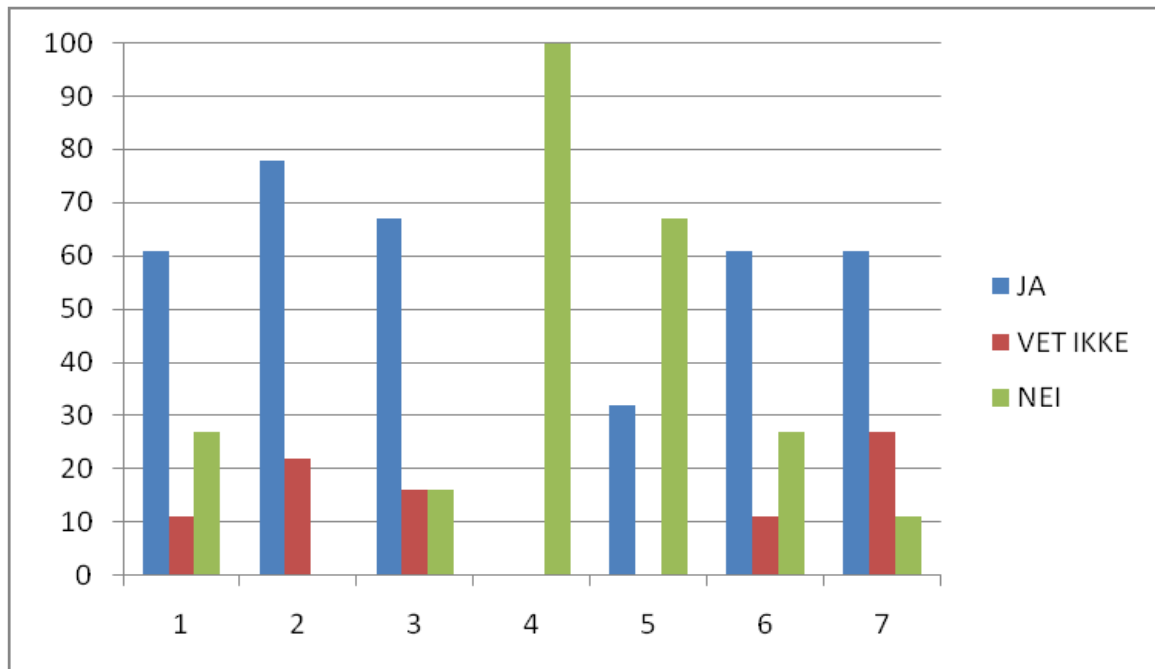
13	Hvor sannsynlig tror du det er at <u>menigheten</u> som du jobber i, vil kunne involvere seg i «ny-tilflyttede utsatte»? (som er beskyttet av taushetsplikt.)	4 = 22%	8 = 44%	2=11%	2=11%	2=11%
14	Hvor sannsynlig er det at du vil foreslå for den utsatte, å samarbeide med offentlige helse- og sosiale tjenester?	16 =89%	2 =11%			

Nedenfor presenteres svarene i tabell; fig. 2a og 2b:

Svar fra 1 - 7 presenteres i figur 2a:

De blå søylene betyr **ja**, de røde betyr **vet ikke** og de grønne betyr **nei**

Figur 2a)

Spm.: 1 2 3 4 5 6 7

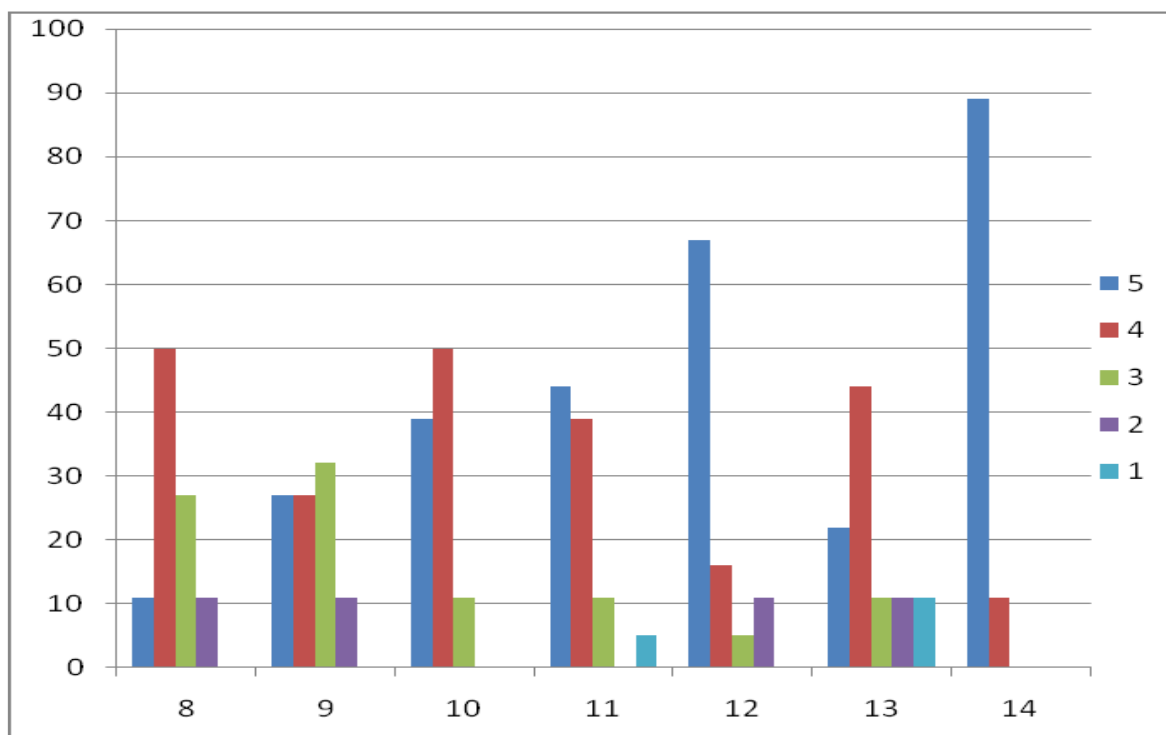
Svar fra 8 til 14 presenteres i fig. 2b

De blå søylene betyr 5, **svært** viktig / eller sannsynlig.

De røde søylene betyr 4, **meget** viktig / sannsynlig.

De grønne søylene betyr 3, **litt viktig** /sannsynlig

De lilla søylene betyr 2 og 1; **lite** / **ikke viktig** eller sannsynlig

Spm.; 8 9 10 11 12 13 14

Fig. 2b

5.2 Svarene fra kasus-drøftingene

Forskeren kunne registrere at de eldste i samtalene hadde mest erfaring med arbeid med voldsutsatte, med samhandling internt i kirken og eksternt med andre. De tilkjennega at de hadde sjelesorgerfaring fra temaet.

De yngste bidro med relevante faglige klarings spørsmål, som gjaldt aldersgrupper, hyppighet: hvor ofte / sjelden støtte man på det? Var barn, unge, voksne og eldre representert? Menn eller kvinner, om valg av metoder for oppfølging av voldsutsatte og tanker rundt fenomenet VINR. Det var godt «delings-klima» i samtalene. Med det menes at de var åpne om egen usikkerhet, om egne meninger og egen trygghet.

Foruten diakonal utdanning og praksis hadde alle bakgrunn som: barnevernspedagog, førskolelærer / pedagoger, kristendom / samfunnsarbeid, teolog, sosionomer, sykepleiere, psykolog.

Drøftingstema knyttet til kasusene:

Kasus 1: deltakerne ble bedt om å identifisere volden, hva slags vold det var snakk om, hvordan de ville ta imot «dette paret» som diakoner, og hvilke tema de ville legge vekt på i

samtalen.

Kasus 2: deltakerne ble bedt om å svare på hva de som diakoner i menigheten kunne tilby som hjelp.

Deltakerne i samtalegruppene har drøftet og delt med hverandre hva de gjør i praksis. I en gruppe med dedikerte diakoner kan det gå frem at «at noen kan mer enn andre» om enkelte tema. Alle er interessert i hva kollegaer kan fortelle, kunnskap og erfaring deles.

Svar fra begge gruppene:

Temaet VINR er interessant for de ansatte / diakonene i vårt prosti. Vi samarbeider med andre ansatte i kirken / menigheten og med andre etater i bydelen / kommunen i slike saker.

Tema og svar i følge drøftingene:

1. Hva slags vold viser eksemplene?

- Begge casene dreier seg om både fysisk vold, psykisk terror, maktovergrep. Det behøver ikke alltid å være «mannen» som driver med psykisk terror i et parforhold.

2. Hvordan vil dere ta imot par / enslige (den som oppsøker dere) ?

- Vi vil møte dem på en ordentlig måte, lytte til hva de har å si. Vi vil snart kunne tenke at dette er et par som bør få hjelp av kompetente familierådgivere. (case 1). Vi foreslår å hjelpe dem med snarlig kontakt med Kirkens familiekontor. - Hvorfor: - Vi ser at dette er et par som trenger trygghet hver for seg og familiekontoret har mer kompetanse på dette enn oss. Vi kan være «samtalevandrere» etter et brudd, og yte praktisk bistand en stund. Men å hjelpe dem å ta «framtidvalg», i en så komplisert sak, mener vi at de fleste av oss ikke har kompetanse til.
- Vi tenker at Sonjas behov er annerledes. Hun har strevd med problemer lenge. Det er viktig at hun føler at hun «har kommet til noen som vil henne vel». Hun er vår for «ikke å bli trodd», har kan hende skyldfølelse for at hun har blitt så lenge i forholdet. Det er viktig å bekrefte hennes situasjon, og legitimere hennes behov for hjelp i den første samtalen.

3. Møter dere andre enn par, som er utsatt for VINR?

- Noen diakoner jobber mot ungdom, andre mot eldre. De som oppsøker oss eller kommer i kontakt med oss, kan være unge, midt i livet, enslige eller familier, eller eldre. Alle kan oppleve vold fra en i nær relasjon, uten at det er nærmeste familie.

- Å møte eldre voldsutsatte krever spesiell trening, ferdigheter. Eldre er fulle av skam over for eksempel å være tyrannisert av mann /kone, barn eller barnebarn. Det er ikke bare fysiske slag, men psykisk vold. Viktig å samarbeide med helsetjenester og seniorsenter.

4. Hva slags hjelp vil dere tilby?

- a) la den utsatte fortelle fritt, definere behov. Gi bekreftelse på at det hun opplever er tøft og vanskelig. Gi trygghet og støtte.
- b) kartlegge situasjonen; kritisk – eller bearbeidingsfase; behov for profesjonell bistand/behandling; advokat; helsetjenester; praktisk hjelp; psykolog;, sjelesorg; samarbeid med andre?
- c) Jobbe med skyldfølelsen; tankemønster-endring.
- d) Spørre henne / han om «jeg» kunne dele hennes / hans situasjon med en av prestene, for å ha en annen person i staben å spille på ift å kunne være en ressursperson for henne.
- e) Appellere til å se «barnas behov». Orienter om menighetens fellesskap, og gode barne- og familiearbeid, stå til disposisjon for samtaler for den utsatte og barna, bistå med hjelp til å fylle ut skjemaer, og kontakt med andre hjelpeinstanser. Snakke om offentlige hjelpeinstanser, barneverntjenesten, skolens ansvar for barns trivsel og helsesøster.
- f) Hjelpe til med å kartlegge andre ressurser i lokalmiljøet hun /han kan benytte seg av, for å skape stabilitet for seg og eventuelle barn.
- g) Åpne opp for sjelesorgsamtaler, bønn for og med den utsatte. En sa; *det er viktig å møte mennesker på deres premisser. Det er folk med mange slags ståsted som oppsøker oss, og jeg vil være veldig forsiktig med å trekke inn trosspørsmål i samlivsproblematikken!*
- h) Skape ritualer også for «den skjulte krisesituasjonen».
- i) Tilby samtalegrupper, 3-4 personer, ledet av diakon/fagperson. - sorg og mestring.
- j) Ikke glemme voldutøver. Han / hun er en person. Kan være nyttig å snakke med vedkommende
- k) Ønske velkommen til kirkens fellesskap på en naturlig måte; kirken er til for oss

alle!

5. Hvilke faglige metoder benyttes i sjelesorg og samtaler med voldsutsatt/voldsutøver?

- a) Bønn, forbønn og omsorg er situasjonsbestemt, gruppene presenterte ulike metoder. En sa at hun leser i (Berit Okkenhaug: *Når jeg ser ditt ansikt*. (Verbum 2002), forut for en sjelesorgsamtale.
- b) Parsamtaler, hvor begge parter blir hørt, dersom de ønsker det. Hos trent terapeut
- c) Myndiggjøring (Empowerment). Kognitiv bekreftelse – tankemønsterendring. Løsningsfokuset tilnærming. (LØFT-metoden).
- d) Kriseintervensjon, hvis nødvendig / hensiktsmessig, har gjennomgått Helsedirektoratets Veileder (2011).

6. Andre tema som diakonene ble spurt om / var opptatt av:

- a) Hva gjør vi når en av foreldrene nekter den andre å komme i barnedåp? Eller konfirmanden nekter en av foreldrene å komme i kirken eller i konfirmasjonsselskap. Hva med foreldre som ikke får komme i kirken når sønn eller datter vies?
- b) Hvordan stoppe volden, krenkelsene og bygge freden?
- c) Hvordan snakke om tilgivelse uten at temaet krenker den utsatte?
- d) Om vold mot eldre.
- e) Ritualer som kan gi trøst ved vonde skillsmisser og konflikter
- f) Hvem av partene har "retten" til menighetsfellesskapet når et par gr fra hverandre?
- g) Skrive generelt om vold i nære relasjoner i menighedsbladet, og ha det som tema på utvalgte gudstjenester, som for eksempel på diakoniens dag.

6. Tolkning og analyse av empirien

Etisk holdbar forskning må basere seg på verifiserbare data. Etersom denne forfatter ikke har funnet annen forskning på temaet; *Hvordan opptrer diakoner når de får kjennskap til at enkeltpersoner har vært utsatt for vold i nære relasjoner? Hvilke handlingsverktøy har de for å følge opp de utsatte?*, må funnene i oppgaven i stor grad basere seg på hjelpernes (her i betydningen: diakonenes) holdninger til fenomenet. Hjelpere i de fleste tjenester vil alltid besitte «makten og midlene» til egen forståelse og problemløsning Brukermedvirkning er et populært begrep i forholdet mellom bruker og hjelper, når problemer skal løses. Selv den mest faglig bevisste hjelper, kan komme i skade for å «respektløst» overkjøre den som trenger hjelp.

Når forskeren ikke sitter «ringside» og observerer hva hjelperen (her i betydningen: diakonen) faktisk gjør, kan det bli nødvendig for forskeren å fortolke det som hjelperen sier at han/hun gjør.

Fortolkning innebærer å se de ulike delene i materialet i lys av andre deler og ikke minst i lys av den helheten som kommer til uttrykk i datamaterialet. Fortolkning innebærer å sette ting i en sammenheng som gjør at vi forstår hvilken mening eller betydning som kan tillegges de fenomene som undersøkes. (Johannessen, Tufte og Christoffersen (2010:397)

6.1 Tolkning av svarene i Fokusgruppene

Å fortolke svarene i en undersøkelse som dreier seg om å avdekke både de sosiale reglene som regulerer diakonenes handlinger og de individuelle intensjonene som ligger bak deres handlingsvalg, blir en vanskelig analyse å gjøre. Jeg har tidligere nevnt at diakonenes handlingsvalg også kan være styrt av deres overordnede, eksosystemet, som blant annet kan være Bispedømmerrådet.

I Fokusgruppene la diakonene frem sine konklusjoner på en troverdig måte. Forskeren var observatør, men tidvis stilte hun spørsmål til tema. Temaene var gruppert i 6 kategorier. Det var fokus på å få frem hva diakonene gjør.

Tema 1: Hva slags vold viser casene?

Alle viste at hadde oversikt over ulike kategorier vold i nære relasjoner

Tema 2 : Hvordan vil dere ta imot par/ enslige (den som oppsøker dere)?

Her var det reflekterte utsagn fra alle. Det var ingen uenighet i gruppen. Svarene deres tydet

på at de har mye kunnskap innenfor psykologi; relasjonspsykologi, for eksempel. De synes å være faglig rustet. De tilkjenner at de møter mennesker på deres egne premisser.

Tema 3: Møter dere andre enn par, som er utsatt for VINR?

De svarer at de blir oppsøkt av personer i alle aldersgrupper, både ungdom, voksne kvinner og menn, og eldre. Det redegjøres for den kompetanse det kreves for å snakke med de eldre. Det er ingen tvil om at noen av diakonene besitter slik kompetanse. De opplyser at de «veileder» hverandre på tema, når det er nødvendig.

Tema 4: Hva slags hjelp vil diakonene tilby?

Diakonene har et register av hjelpetiltak fra A – K = 11. Hvert tiltak er utførlig gjort rede for. Det som særmerker svarene og som gjør de troverdige er følgende:

Diakonene faller ikke for fristelsen til å overdrive sitt behov for å hjelpe, på den måten at de tilbyr seg å overta jobber som sær-tjenester har ansvar for. Hver for seg har de høy kompetanse og ferdigheter som er etterspurt i offentlige tjenester.

Diakoner har tilbud til de som søker sjelesorg, noen sier de vil løse dem til en god sjelsørger. De er opptatt av at det må skapes ritualer for de som opplever kriser i det skulte rom. De er også opptatt av samarbeid internt med denne problematikken, med prester og trosopplærere, for å kunne gi et enhetlig tilbud.

Tema 5. På spørsmål om hvilke faglige metoder de benytter i sjelesorg og samtaler med voldsutsatte, eventuelt voldsutøver, har de adekvate svar på det. De kjenner til ordinære godkjente metoder som empoverment og LØFT, og spesialmetoder innenfor krevende tema som kriseintervensjon og traumebehandling.

Tema 6. Andre tema de er opptatt av omtaler de på en troverdig og innsiktsfull måte.

Oppsummering: Ut fra tolkningen fremgår det at diakonene gjør bevisste handlingsvalg når de møter voldsutsatte / voldsutøver. De har et adekvat handlingsregister i tiltak og metoder som uten tvil vil være til stor hjelp for utsatte for VINR.

Deres felles redegjørelse i fokusgruppen er troverdig.

6.2 Tolkning av svarene fra begge undersøkelsene

I dette kapitlet vil forskeren se nærmere på om det kan være noe samsvar mellom svarene i spørreundersøkelsen og de faglige svarene i fokusgruppene. I det videre vil jeg analysere hvert svar i spørreundersøkelsen for å se om svaret kan gi mening i forhold til empirien fra fokusgruppen. Det taes utgangspunkt i at 18 diakoner deltok i spørreundersøkelsen. Av disse deltok 13 i fokusgrupper.

Det er benyttet en tabell som viser hva alle 18 deltakerne i spørreundersøkelsen har svart og tilsvarende hva jeg antar at deltakerne i fokusgruppen kunne ha svart. I utgangspunktet har de 13 deltakernes svar blitt plassert med samme prosent som de de atten deltakerne i spørreundersøkelsen.

Jeg ønsker å måle sannsynligheten for at svarene fra fokusgruppen gjenspeiler seg i svarene fra på spørreundersøkelsen. Dette gjelder de sju første spørsmålene.

Et forklaringeksempel:

Dersom flesteparten av deltakerne i fokusgruppen i en eller annen sammenheng hadde nevnt at de ofte ble innkalt som vitne i retten, ville det ha vært en opplysning som var stikk i strid med hva de har svart på spørreskjemaet.

Det er denne type analyse jeg vil gjøre for vurdere om de kvalitative dataene kan være pålitelige.

Tabellen benyttes fra spørreundersøkelsens spørsmål fra 1-7. Tabellen suppleres med en Tolkning.

Spørsmålene fra og med 8 – 18 har fem svaralternativer. Her er det kun svarene i spørreundersøkelsen som ligger i tabell. Svarene ledesages av kommentarer fra fokusgruppene, 18 deltakere.

6.1.1 – Spørsmål 1

Spørsmål 1 .- har du hatt kontakt med voldsutsatte fra en i nær relasjon?

Av 18 deltakere i spørre undersøkelsen og antatt 13 i fokusgruppene svart:

Svar fra	Ja	Vet ikke	Nei
Antall 18 i Spørreundersøkelsen	11	2	5
Antatt antall 13 i Fokusgruppe	8	1	4

Tolkningen tar utgangspunkt i temaene i fokusgruppen:

1. Under drøfting av casene var alle i gruppen fortrolig med fenomenbeskrivelser av VINR. Alle viste at de hadde mye kunnskap om fenomenet. Tre- fire av deltakerne var relativt nyansatte, men var fortrolig med de begrepene som var karakteristiske for VINR. Alle mente å kunne gjenkjenne de to casene fra virkeligheten, enten det var kjenninger, venner, familie, kollegaer.

Prosentandelene synes rimelige.

Konklusjon: At 61 % av diakonene har hatt kontakt med voldsutsatte fra en i nær relasjon i løpet av de to siste årene er sannsynlig.

6.1.2 – Spørsmål 2

Spørsmål 2: Er det innenfor din stillingsbeskrivelse at du kan involvere deg i problematikken rundt vold i nære relasjoner?

Av 18 deltakere i spørreundersøkelsen har antatt 13 i fokusgruppen svart:

Svar fra	Ja	Vet ikke	Nei
Antall av 18 Spørreundersøkelse	14	4	
Antall av 13 Fokusgruppe	13	endret	

Tolkning:

1. Deltakerne i spørreundersøkelsen svarte ja. Fire svarte vet ikke. Alle diakonene i fokusgruppen gav til kjenne at dette arbeidet var innenfor deres mandat. De som ikke hadde vært i jobb så lenge, eller ikke selv hadde møtt voldsutsatte, var tydelige på at arbeid med voldsutsatte var en diakonal oppgave. Prosentandelen ble endret.

Konklusjon: Oppfølging av voldsutsatte er innenfor menighetsdiakoners mandat.

6.1.3 - Spørsmål 3

Spørsmål 3 handlet om diakoners kunnskap om hvordan personer som er utsatt for en akutt truende situasjon kan reagere

Av 18 deltakere i spørreundersøkelsen har antatt 13 i fokusgruppen svart:

	Ja	Vet ikke	Nei
Antall av 18 Spørreundersøkelse	12	3	3
Antall av 13	9	2	3

Fokusgruppe			
-------------	--	--	--

Tolkning:

1. To tredjedeler av diakonene har svart at de har slik kunnskap. En tredjedel svarer nei, eller vet ikke. Her er det vanskelig å vite om alder eller erfaring skiller mellom de to svarene. Ut i fra de nytilsattes utdanning og teoretiske kunnskap, kunne en anta at de kjente til nyere kriseteorier. De erfarne diakonenes fagforståelse og mulige praksis innenfor HPS- virksomheter, gjør at prosentandelen på de ulike svarene synes å være rimelig. Diakonene i fokusgruppene opplyste at de har gjennomgått Helsedirektoratets Veileder for for psykososiale tiltak ved kriser, ulykker og katastrofer.

6.1.4 – Spørsmål 4

Spørsmål 4 handler om diakonene har avgitt vitneforklaring i Retten i forbindelse med VINR

Av 18 deltakere i spørreundersøkelsen har antatt 13 i fokusgruppen svart:

	Ja	Vet ikke	Nei
Antall av 18 Spørreundersøkelser			18
Antall av 13 Fokusgruppe	1 endret		12

Analyse:

1. I spørreskjemaet hadde alle svart nei. Undertegnede ble kontaktet etter møtet i fokusgruppen og sa at hun hadde vært vitne i en sak i Retten. Hun ønsket ikke å nevne det i fokusgruppen fordi hun var underlagt taushetsløfte. Hun mente at ingen skulle få vite det, fordi det ikke skulle være et tema i kollegagruppen, da dette kunne lett identifisere en konfidens.

Konklusjon: En diakonens etiske beslutning og moralske handling er tydeliggjort.

6.1.5 – Spørsmål 5

Spørsmål 5 handler om bekymringsmeldinger til barneverntjenesten eller annen offentlig instans

Av 18 deltakere i spørreundersøkelsen har antatt 13 i fokusgruppen svart:

	Ja	Vet ikke	Nei
Antall av 18 Spørreundersøkelse	6		12
Antall av 13 Fokusgruppe	5		8

Tolkning:

1. Når en tredjedele av de spurte svarer at de har meldt bekymring til barneverntjenesten eller en annen offentlig instans, synes dette rimelig. Annen offentlig instans kan være avsløring av barn som har det vanskelig, psykisk syke, og eldre som er utsatt for vold fra en syk ektefelle, voksent barn eller ruset barne-barn. Dataene som er fremkommet synes rimelige. Det er likevel i underkant av et forventet resultat, ettersom problematikken har hatt et høyt fokus de siste årene, både fra media og presse.

6.1.6 – Spørsmål 6

Spørsmål 6 handler om plikten til å avverge en straffbar handling etter Strl § 139.

Av 18 deltakere i spørreundersøkelsen har antatt 13 i fokusgruppen svart:

	Ja	Vet ikke	Nei
Antall 18 Spørreundersøkelse	11	2	5
Antall av 13 Fokusgruppe	8	1	4

Tolkning:

1. At sekstien prosent av de spurte kjenner plikten til å avverge en straffbar handling i henhold til straffelovens § 139 er ikke bra nok. Ut fra diakonenes presentasjon av egen kompetanse og ferdigheter i fokusgruppene, vurderes dette å være et tema for opplæring. Her må svaret være 100 %.

2. Diakonene som drøftet temaet i fokusgruppen viste tydelig at de selv har erfaringskompetanse og faglig kompetanse som kan de kan dele med hverandre.

6.1.7 – Spørsmål 7

Spørsmål 7 handler om diakonene har tilgang til diakonfaglig og annen faglig veiledning

Av 18 deltakere i spørreundersøkelsen har antatt 13 i fokusgruppen kunnet svare:

	Ja	Vet ikke	Nei
Antall av 18 Spørreundersøkelse	11	5	2
Antall av 13 Fokusgruppe	8	4	1

Tolkning:

1. Også her svarer sekstien prosent at de har slik tilgang, mens trettiåtte prosent svarer at de vet ikke eller nei. Også i dette spørsmålet bør svaret være 100% Ut fra det høye tempo og det store bruker-området som diakoner skal dekke, synes dette å være uforsvarlig.

6.1.8 – Spørsmål 8

Spørsmål 8 handler hvor viktig faglige kunnskap om VINR er.

Antall 18	5 Svært viktig	4 Meget viktig	3 Viktig	2 Lite viktig	1 Ikke viktig
Spørreundersøkelsen	2	9	6	1	

Tolkning:

1. Sytten diakoner har svart at den faglige kunnskapen de må ha er *viktig, meget viktig* og *svært viktig*. En har svart at den er *lite viktig*. Hovedtyngden ligger på *meget viktig*. I samtalene i fokusgruppene gav diakonene uttrykk for at fagkunnskap var helt nødvendig. Å følge opp personer med så store belastninger var krevende. Ikke to VINR-saker er like. De utsatte er forskjellige. De kan ha ulike skader, både fysisk og psykisk. De kan ha forskjellige behov, alt etter om de er enslige, har familie, barn, er gamle, har syke ektefeller. Selve behovskartleggingen er vanskelig. Dersom de bør dra til krisesenter eller trenger oppfølging som krever spesialist-behandling, kontakt med politi, jurist og boligkontor, må diakonen ha kunnskap om disse

instansene og hva de hjelper til med.

2. Å ha kunnskap om krisereaksjoner og post-traumatiske stressreaksjoner er nødvendig. Diakoner kan være en samtalepart til tilværelsen har roet seg.
3. Ut fra sin forståelse av problematikken, vil diakoner kunne tilby å være medvandrere over en periode, for eksempel følge til de første møtene ulike steder hos ulike instanser.
4. På sikt kan de være behjelpelig med å finne nye nettverk

6.1.9 - Spørsmål 9

Spørsmål 9 handler hvor viktige de diakonfaglige kunnskaper er.

Antall 18	5 Svært viktig	4 Meget viktig	3 Viktig	2 Lite viktig	1 Ikke viktig
Spørreundersøkelsen	4	5	6	3	

Tolkning:

1. Ut fra svarene synes det som om de diakonfaglige kunnskapene er mindre viktige enn kunnskaper om fenomenet VINR. De er viktige; halvparten har svart meget og svært viktig. Seks har svart viktig og tre lite viktig. En skrev *tja, bak svaret*.
2. Fokusgruppene mener at de som oppsøker dem må få lov til å fortelle fritt. Det er ikke sikkert at sjelesorg er det første de ber om. Det kan ta tid før de åpner seg og vil snakke om troslivet sitt. Kan hende de kommer fordi de en gang for lenge side kjente en prest, eller ungdomsleder eller diakon. Voldsutsatte kan være fylt av skam og fortvilelse. Etter hvert han vi åpne opp for sjelesorgsamtaler, dersom vi merker at vedkommende er opptatt av skyld, eventuelt anger, tilgivelse. Vi vil være forsiktige med å trekke inn trosspørsmål i samlivsproblematikk. Men bønn, forbønn og omsorg er situasjonsbestemt. Vi må være åpne for sjelesorgsamtaler og bønn for og med den utsatte. Alle ønsket å drøfte temaet: hvordan snakke om tilgivelse uten å krenke den utsatte.
3. De eldste i fokusgruppen syntes å ha mest erfaring med sjelesorglignende tiltak. Gruppen var også opptatt av bruk av ritualer, i forbindelse med sorg over familie-

oppløsning. Og hvordan takle sorg over å miste den / de, som de en gang var glad i.

6.1.10 – spørsmål 10

Spørsmål 10 handler hvor viktig sjelesørgeriske ferdighet er i møte med voldsutsatte.

Antall 18	5 Svært viktig	4 Meget viktig	3 Viktig	2 Lite viktig	1 Ikke viktig
Spørreundersøkelsen	7	9	2		

Tolkning:

1. Ut fra svarene i skjemaet svarer nesten alle svært viktig og viktig, mens 2 svarer viktig. Det fremgår tydelig at gode ferdighetene i å utøve sjelsorg overfor voldsutsatte, er noe diakonene mener at en bør ha. I Fokusgruppa var dette et tema., spesielt for de erfarne diakonene.

6.1.11 – Spørsmål 11

Hvor viktig er de sjelesørgeriske ferdigheter i møte med voldsutøver.

Antall 18	5 Svært viktig	4 Meget viktig	3 Viktig	2 Lite viktig	1 Ikke viktig
Spørreundersøkelsen	8	7	2		1

Analyse:

1. Når det gjelder voldsutøver, mener femten av atten diakoner at de sjelesørgeriske ferdigheten er svært og meget viktige. To mener de er viktige.
2. I Fokusgruppen var tema rundt dette: hvordan stoppe volden og krenkelsene og bygge freden? Hva kan vi gjøre når «den voldelige» som er utestengt fra familiebegivenheter, likevel dukker opp ubedt. Er sjelesorgsamtale en metode?

6.1.12 – Spørsmål 12

Spørsmål 12 handler om hvor sannsynlig er det at du vil invitere en voldsutsatt til et

menighetsfellesskap?

Antall 18	5 Svært sann	4 Meget sann	3 Sannsynlig	2 Lite sann	1 Ikke sannsynlig
Spørreundersøkelsen	12	3	1	2	

1. Femten -seksten av av svarene tyder på at diakoner gjerne involverer nye personer til menighetsfellesskap. Det kan være ved kirkekaffe, i forbindelse med: babysang, foreldre-treff for konfirmanter eller, menighetsbasar eller annet. Fokusgruppen var enig.

6.1.13 – Spørsmål 13

Spørsmål 13 handler omhvovidt du tror at menigheten vil involvere seg i nyttilflyttede.

Antall 18	5 Svært sannsynlig	4 Meget sannsynlig	3 Sannsynlig	2 Lite sannsynlig	1 Ikke sannsynlig
Spørreundersøkelsen	4	8	2	2	2

Tolkning:

1. Her var svaret blandet. Tolv mente at det kunne være sannsynlig dersom man hadde et opplegg for frivillige og at kontakten kunne starte der. Diakonene mente også at mange i menigheten kunne ha forskjellige behov, og at det var viktig med tid nok. Her var gruppen delt. Hva med klikk-vesen?

6.1.14 – Spørsmål 14

Spørsmål 14 handler om hvorvidt diakonene ville foreslå for den utsatte å samarbeide med offentlig sektor

Antall 18	5 Svært sannsynlig	4 Meget sannsynlig	3 Sannsynlig	2 Lite sannsynlig	1 Ikke sannsynlig
Spørreundersøkelsen	16	2			

Tolkning:

Diakonene mener i hovedsak at offentlige tjenester har tiltak som er til nytte for de voldsutsatte. De har uttalt i fokusgruppen at de vil bistå de utsatte med å få kontakt med offentlige tjenester.

6.2 – Analyse og drøfting av samledataene

Samledataene viser at 61 prosent av diakonene har hatt kontakt med voldsutsatte fra en i nær relasjon i løpet av de to siste årene. 39 prosenten har det ikke.

Riktignok har 67 prosent noe kunnskap om hvordan voldsutsatte kan reagere, mens 33 prosent ikke har slik kunnskap

Tatt i betraktning at 78 prosent svarer at det er innenfor deres stillingsbeskrivelse å involvere seg i denne problematikken, er det et skille mellom de som har trygghet til å handle og de som verken har møtt voldsutsatte eller som vet hvordan de reagerer.

Omtrent ingen har avgitt vitneforklaring til retten, mens 33 prosent har meldt bekymring til barneverntjenesten eller andre, vet vi at voldsutsatte er prisgitt at andre enn dem selv melder ifra. Både barn og voksne og eldre er avhengige av det. Selv kan de være i en tilstand av frykt og skam, og har behov for at noen ser dem, støtter dem og varsler i fra.

Når det gjelder kunnskap om plikten til å avverge en straffbar handling, svarer 61 prosent at de kjenner til denne plikten.

Det fremgår av undersøkelsen at 61 prosent har tilgang til veileder, mens nærmere 40 prosent ikke har det.

Studien viser at kunnskaper om og ha ferdigheter til å hjelpe voldsutsatte, er meget viktig for diakonene. Det gjelder både faglige og sjelesørgeriske ferdigheter. Mellom 85 og 100 prosent svarer at det er viktig.

70 – 80 prosent er åpne for å invitere voldsutsatte til ulike aktiviteter i menighetsfellesskap.

100 prosent av diakoner er er ønsker å samarbeide med offentlige helse – og sosiale tjenester.

Oppsummering

En samlet analyse av dataene viser at rundt 60 prosent av menighetsdiakonene har nødvendig kompetanse til å gi god hjelp til voldsutsatte.

Alle diakonene svarer at kompetanse og ferdigheter er viktig for dem. Studien viser at 60 prosent har tilgang til veileder.

Cirka 40 prosent ønsker mer veiledning og og få styrket sin kompetanse

Alle er opptatt av å få styrket sin kompetanse i å avdekke vold i nære relasjoner, gi god krisehjelp og å analysere hva som vil være god oppfølging av den utsatte.

7 – Drøfting

De tallmessige funnene som er tolket i kapitlet over, er greie å drøfte. I fokusgruppene ble det gjort funn, som kan få betydning for det diakonale arbeid med alle kriseutsatte. Dette vil bli drøftet nedenfor.

Basis for drøftingen er forskerens forforståelse og problemstilling:

Forskerens forforståelse var *at diakoner er «lite involvert i oppfølging av enkeltpersoner» som rammes av kriser og katastrofer i forbindelse med VINR.*

Oppgavens problemstilling var som følger:

Hvordan opptrer diakoner når de får kjennskap til at enkeltpersoner har vært utsatt for vold i nære relasjoner? Hvilke handlingsverktøy har de for å følge opp de utsatte?

Før det settes to streker under et svar vil følgende tema drøftes.

7.1 Om utfordringene

I begge fokusgruppene arbeides det aktivt med saker der vold i nære relasjoner er et hovedproblem. Begge diakon-gruppene arbeider i prostier hvor det er hyppig forekomst av vold i nære relasjoner. Begge prostiene har en høy andel innflyttere fra mange land.

Prostiene har omtrent like høyt innbyggertall. Begge prostiene har hatt alvorlige voldshendelser de to siste årene, med drap av familiemedlemmer og nesten hele familier. (politiets statistikk). I begge prostiene drives det et utstrakt ungdomsarbeid, både av menigheter og av det offentlige tjenestetilbudet.

I begge prostiene skjer vold i nære relasjoner «uventet», ved at verken øvrig familie, venner, kollegaer (Mikrosystemet) eller helse, - sosial, - skole, (Eksosystemet) eller Makrosystemet forstår hvorfor. I ingen av disse prostiene tilhører de utsatte en homogen gruppe. De kommer fra både velstående og økonomisk fattige familier, næringslivsfolk, akademikere og arbeidsløse. Ingen kan se utenpå hvordan de har det i familien, blant venner eller i organisasjonslivet de eventuelt er knyttet til. I de to siste årene merker tjenesteapparatet en større interesse for religion og tro blant befolkningen generelt. (Kilde er media og aviser). Dette er en utfordring for kirken.

I disse prostiene arbeider de diakonene som har respondert på undersøkelsen. På invitasjonen om å være med i undersøkelsen stilte det ene prostiet med tre personer. Det andre med ti.

Når en forstår hvilke store utfordringer de har, er det et under at de responderte i det hele tatt.

Deltakerne fra begge gruppene bekreftet i form av sine svar at de har høy kompetanse om temaet vold i nære relasjoner generelt og oppfølging av voldsutsatte spesielt.

Drøftingstema for kirken: Hvordan vil Dnk håndtere gapet mellom de store utfordringene og behovet for diakoner i praktisk diakonalt arbeid?

7.2 Om kompetanse

Deltakerne i fokusgruppene hadde alle en grunnutdanning i helse- og sosialfag, pedagogikk og teologi. Alle hadde, eller var i ferd med å få mastergrad og diakoniakompetanse.

I undersøkelsen gikk det fram at nesten førti prosent ikke har veiledningstilgang i arbeidet sitt. De opplever at de ikke har god nok kompetanse til å håndtere noen av kjernetemaene i et oppfølgingsansvar: *å melde bekymring til barneverntjenesten eller å avverge en straffbar handling.*

Det er de tøffeste sakene som kan ende med drap. Det er ikke slik at hvis bare en diakon har denne kompetansen, så holder det. Alle diakoner må ha denne kompetansen for kunne se tegnene og avverge. I det minste må de ha tilgang til veileder. Da holder det ikke å ringe til Kirkens Ressursenter og risikere at en må vente på svar.

Drøftingstema for kirken: Når vil Dnk sørge for at alle diakoner får kompetanse til å avverge og følge opp utsatte for vold i nære relasjoner på en god nok måte?

7.3 Om å være en liten fisk i en stor dam

Rundt omkring i landet finnes mange fantastisk (*det må være lov å bruke det ordet i en vitenskaplig utredning*) gode og dyktige diakoner. I byene er det mange av dem, på bygda er det kanskje bare en. Selv Kirkerådet vet at høsten er stor og arbeiderne få. Men i det lange løp holder det ikke når det gjelder diakoner og prester og trosopplærere. De blir for slitne til å utføre det arbeidet de er høykompetente til. Ofte er den eneste belønningen de får for godt arbeid; å se og merke takknemlighet fra dem de har hjulpet. Men det er ikke alltid at de kan hjelpe. Det er en slitasje på sinn og skinn. Diakoner kan også få prestasjonsangst. I arbeidslivet har man begreper for det: *De tåler ikke belastningen. De påtar seg for mye. De har valgt yrket sitt selv. Det er ingen skam å snu.*

Drøftingstema for kirken: Når vil Dnk bruke penger på å ansette nok FOLK, ikke for å utrede saker, men for å ansette personer til å være kirke? Kan det tenkes at vi skal innføre tiende for å dekke behovet for faglig sterke og lønnede diakoner?

7.4 Samhandling

Samhandlingsreformen har gitt diakonien store muligheter til å utvide sitt handlingsrom, heter det. Den åpner opp for samhandling på tvers. Det skal kirken ønske velkommen. Det kan være enkelte temaer, som det er vanskelig å samhandle om, uten å gå på akkord med den enkeltes eller kirkens integritet. Derfor er det å skape klima for samhandling et viktig grunnarbeid som må gjøres. Noen sier at det må bygges opp over tid, men da har kanskje toget gått. Samhandling må læres, både på den praktiske og teoretiske måten.

Drøftingstema for kirken: Hva kan Dnk gjøre for at samtlige ansatte i Dnk lærer samhandlingsmetodikk og praktisk samhandling?

7.5 Om å bygge freden

I forbindelse med det økumeniske «Tiår mot vold: Bygg freden! - en utfordring til kirken», laget DLV en rapport: *Kirkens nei til vold mot kvinner*. Den kom samtidig med FNs «Internasjonale tiår for en fredskultur og ikke-voldelig verden for barn» 2001 – 2010. Jeg har ikke sett sluttrapporten for dette arbeidet, hva det førte til. Ut fra de forutgående punktene er det heller ingen grunn til å klandre noen.

Drøftingstema for kirken: Kan Dnk gjenopprette eller fortsette med slagordet: Stopp volden - Bygg freden, og anvende det i alt kirkens arbeid?

7.5 Om eksosystemets og makrosystemets roller

I kirken, som i alle andre organisasjoner må noen ta beslutninger. Demokratiet har gjort det mulig å vente med å ta beslutninger til alle har fått bestemt seg. Derfor kan viktige beslutninger trekkes ut i langdrag og bli uaktuelle. Både eksosystemet og makrosystemet (se s 21) holder til på steder mange brukere ikke besøker eller har tilgang til. Fagpersoner i førstelinjen må av og til ta hastebeslutninger, som ikke er godt nok gjennomdrøftet på makronivå, og som de også kan risikere å få kritikk for i ettertid. Eksosystemets og makrosystemets roller må tydeliggjøres for alle som arbeider i samme organisasjon.

Drøftingstema for kirken: Nå som Dnk kirke har blitt ny, kunne den finne en måte å drives på, som gjør at både ansatte og vanlige kirkegjengere kan bli bedre kjent med kirkens driftsform og metoder. På den måten kan det bli mulig «å bygge freden».

8. Konklusjon

Hypotesen i dette forskningsprosjektet var:

Menighetsdiakoner kan være tilbakeholdende med å gå inn i et fagfelt, som de anser at «det offentlige» samt advokater, familierådgivere, leger, NAV, politi, psykiatere, og psykologer er, «enerådende» i.

Forskerens forforståelse, var med andre ord at diakoner er «lite involvert i oppfølging av enkeltpersoner» som rammes av kriser og katastrofer i forbindelse med VINR.

Opgavens problemstilling er som følger:

Hvordan opptrer diakoner når de får kjennskap til at enkeltpersoner har vært utsatt for vold i nære relasjoner? Hvilke handlingsverktøy har de for å følge opp de utsatte?

Forskningsresultatet viser at diakoner ikke er tilbakeholdende med å gå inn i et fagfelt som omhandler tjenester til utsatte for vold i nære relasjoner. Dette gjelder både diakoner som gruppe og «enestående» diakoner.

1. Funn i denne undersøkelsen viser at vel seksti prosent av diakoner i Dnk (to prostier i Oslo Bispedømme) på ulike måter er involvert i oppfølging av «enkeltpersoner» som rammes av kriser og katastrofer i forbindelse med vold i nære relasjoner. Resten er involvert, men sørger for at andre kollegaer ta saker som de selv ikke har anledning til å følge opp. Eller de kan ledsage personer til ulike spesialist-tjenester.
2. Diakonene i denne undersøkelsen opptrer med høy profesjonalitet når de får kjennskap til at enkeltpersoner har vært utsatt for vold i nære relasjoner. De har et vidt, faglig sterkt handlingsregister.

Forskningen er basert på en kombinasjon av kvantitativ og kvalitativ metode.

Forskeren har forsket i eget felt, men dataene skriver seg fra forskningskandidatene.

LITTERATURLISTE

Litteratur:

- Akademiske Forlag 2011.
- Anstorp Trine, Dyrerud Randi, Ericsson Benedikte, Sødal Jan Bjarne, Thomassen Merete, Torp Elisabeth, forord v/ biskop Olav Skjæveland: *Hva kan kirken gjøre? Nye perspektiver på overgrepssproblematikken – et ressurshefte*. Stiftelsen Kirkens Ressurscenter mot vold og seksuelle overgrep. (2006).
- Anstorp Trine, Hovland Beate Indrebø, Torp Elisabeth (red.): *Fra skam til verdighet. Teologisk og psykologisk arbeid med vold og seksuelle overgrep*. Universitetsforlaget 2003.
- Bowker John: *Den fullstendige Bibelhåndboken*, Andresen & Butenschøn og Det Norske Bibelselskap 2001
- Breivik Leo Fritz, Mevik Kate; *Barnefordeling i domstolen. Når barns beste blir barns verste*. Universitetsforlaget 2012
- Bærum kirkelig fellesråd (2010). *Handlingsplan for diakontjenesten i Bærum prosti*.
- Danbolt Lars Johan, Stifoss-Hanssen Hans; *Gråte min sang. Minnegudstjenester etter store ulykker og katastrofer*. (Høyskoleforlaget 2009)
- Danbolt Torill, Nordhelle Grethe (red.) *Åndelighet – Mening og tro. Utfordringer i profesjonell praksis*. Gyldendal Norsk Forlag 2012
- David: *Ingen vei utenom – et oppgjør med en katolsk biskop*. St. Olav forlag (2010)
- Dyregrov Atle; *Katastrofepsykologi*. 2. Utgave 2002. Fagbokforlaget Vigmostad & Bjørke AS
- Fyrand Live: *Sosialt Nettverk, teori og praksis*. 2005 Universitetsforlaget
- Gilje Nils, Grimen Harald; *Samfunnsvitenskaplige forutsetninger. Innføring i samfunnsvitenskapelig metode*. Universitetsforlaget AS 1993
- Hammerlin Yngve (Mogens Møller); *I fars Vold*. 2000 Kommuneforlaget AS, Oslo
- Isdal Per, *Meningen med volden*. Kommuneforlaget AS, 2002.
- Isdal Per, Natvig Signe +++; *Vold i skolen*, Kommuneforlaget
- Johannessen Asbjørn, Tuft Per Arne, Christoffersen Line: *Introduksjon til samfunnsvitenskapelig metode*, Abstrakt Forlag 4. utgave, 2010
- Johannessen, KI, Molven O, Roalkvam, S: *Godt, Rett, Rettferdig. - Etikk for sykepleiere*, Akribe AS 2007
- Johannessen Kai Inge, Jordheim Kari, Karsrud Korslien Kari (red.). *Diakoni - en kritisk lesebok*. Tapir Akademiske Forlag. Trondheim (2009)

- Kjær Nielsen, Helge, *Han elskede os først. Om den bibelske begrunnelse for diakoni.* Aarhus Universitetsforlag 1994 (opplag 2009)
- Kleiven Tormod; *Intimitetsgrenser og tillitsmakt. - Kirkesamfunns forståelse av og handlings-strategier i møte med anklager om seksuelle krenkelser sett i lys av et diakonal-faglig perspektiv.* Diakonova Oslo 2010
- Nordhelle Grethe: *Manipulasjon. Forståelse og håndtering.* Gyldendal Norsk Forlag AS 2009.
- Gilje Nils og Grimen Harald: *Samfunnsvitenskapenes forutsetninger.* Universitetsforlaget AS 1993
- Repstad Pål; *Mellom nærhet og distanse. Kvalitative metoder i samfunnsfag.* Universitetsforlaget 2007
- Senter for Krisepsykologi i Bergen og Alternativ Til Vold i Oslo: *Barn som lever med vold i familien.* Prosjektrapport 2008
- Stifoss-Hanssen, Hans (2009). I «Når verden raser sammen». I Johannessen K I, Jordheim K, Karsrud Korslien K (red) *Diakoni en kritisk lesebok*, Tapir 2009)
- Syse, Henrik: *Noe å tro på – åpen samtale om tro.* Cappelen Damm A/S 2011
- Tranøy Knut Erik: *Det åpne sinn. Moral og etikk mot et nytt årtusen.* Universitetsforlaget, Oslo 1998
- Vetlesen, Arne J og Nortvedt, Per, *Følelser og moral*, Ad Notam Gyldendal, 1994
- Vetlesen, Arne J. (red), *Nærhetsetikk*, Ad Notam Gyldendal, 1996
- Wadel Cato, *Feltarbeid i egen kultur*, SEEK forlag A/S, Flekkefjord 1991
- Wenaas, Johan Arnt (2001). *Diakoni – et annerledes språk.* Oslo: Kirkerådet 2000

Film:

Måsen Film AB, 113 60 Stockholm. - WWW.masenfilm.se info@masenfilm.se

I skuggan av voldet. Stockholm Psykiatriske Hälsovaard og Rädda barnen, Stockholm.

Rapporter:

- Barne- og likestillings departementet, rapport 2008: 9. Om barn som lever med vold i familien
- Diakoni i kontekst. Det Lutherske verdensforbund, Norsk utgave 2010.
- Helsedirektoratet, 2011:16. Veileder for psykososiale tiltak ved kriser, ulykker og katastrofer.
- Jordheim Kari og Karsrud Korslien Kari, *Diakoni og samhandling. Diakonfaglige innspill til Samhandlingsreformen.* Diakonhjemmet Høgskole 2010/4.
- Kirkens nei til Vold mot kvinner. Det Lutherske verdensforbund / Kirkerådet 2001.
- NIBR 2005: Haaland, Clausen et al.

- NKVTS: Notat 2/2007
- Helsedirektoratet 2011: Veileder for psykososiale tiltak ved kriser, ulykker og katastrofer.

Nett-steder:

- [Tjenesteordning og kvalifikasjonskrav for diakoner i Den norske kirke: http://www.Lovdata.no/cgi-wift/wiftldrens?/app/gratiswww/docroot/for/sf/fa/xa-2004](http://www.Lovdata.no/cgi-wift/wiftldrens?/app/gratiswww/docroot/for/sf/fa/xa-2004)
- [VISTA ANALYSE: Rapport 41/2012 – Samfunnsøkonomiske kostnader av vold i nære relasjoner. www.vista-analyse.no](http://www.vista-analyse.no) -
- WWW.Vernforeldre.no
- www.katolsk.no/dokumenter/norden/permanente-diakoner Dekret/ kap II

LOVER:

- Lov om barn og foreldre. 1981 med oppdateringer: (2010, endringer vedrørende *forbud mot bruk av vold og all skremmende og plagsom fremferd eller hensynsløs adferd overfor barn.*)
- Lov 1992-07-17 nr 100: Lov om barneverntjenester (barnevernloven), med oppdateringer.
- Lov – 2009 – 06 – 19-44: Lov om kommunale Krisesentertilbud (Krisesenterlova)
- Lov 2011 – 06 – 24 nr 30. Lov om kommunale helse-og omsorgstjenester mm.
- Lov 1902 – 05 – nr 10: Almindelig borgelig Straffelov (§ 219)
- Straffelovens endringer i § 139 om bl.a avvergerplikten. (2010)

NOU:

- Regjeringens Handlingsplan Vendepunkt (2007 - 2011)
- Regjeringens Handlingsplan mot vold i nære relasjoner (2012)
- St.meld nr 47 (2008-2009) *Samhandlingsreformen – rett behandling til rett tid.*
- St.meld nr 15 (2012-2013) *Forebygging og bekjempelse av vold i nære relasjoner. Det handler om å leve.*

ANDRE PLANER:

- Regjeringens handlingsplan Vendepunkt; 2008 – 2011,
- Diakonhjemmet Høgskole: Studieplaner 2009 – 2013: Mastergradsstudier i diakoni. Oslo
- Oslo Bispedømmeråds Årsplan / virksomhetsplan 2013. (vedtatt 4. februar 2013)

Vedlegg:

Vedlegg 1 : Svar på spørreundersøkelsen både i antall personer og prosent.

Svar på spørsmålene i undersøkelsen i antall og prosent:		JA	VET IKKE	NEI
Spørsmålene retter seg mot diakoners <u>erfaringer med problematikken</u>		Antall - %	Ant %	Ant %
1	Har du hatt kontakt med en eller flere utsatte for vold fra en i nær relasjon, de siste to årene?	11 = 61%	2 = 11%	5 = 27%
2	Er det innenfor din stillingsbeskrivelse at du kan involvere deg i problematikken rundt vold i nære relasjoner?	14 = 78%	4 = 22%	
3	Har du kunnskap om hvordan personer som er utsatt for en akutt truende situasjon, kan reagere?	12 = 67%	3 = 16%	3 = 16%
4	Har du avgitt vitneforklaring for Retten i forbindelse med en voldssak?			100%
5	Har du meldt bekymring til Barneverntjenesten, eller en annen offentlig instans om din bekymring for en voldsutsatt?	6 = 32%		12 = 67%
6	Er du kjent med plikten til å avverge en straffbar handling, Strl. § 139, dersom du blir kjent med at en slik handling er planlagt eller vil kunne skje?	11 = 61%	2 = 11%	5 = 27%
7	Har du tilgang til diakonfaglig og annen faglig veileder i slike saker, dersom du skulle ha behov for det?	11 = 61%	5 = 27%	2 = 11%

8	Hvor viktig er din «faglige kunnskap» om «fenomenet vold i nære relasjoner» for å kunne avdekke vold og hjelpe en utsatt?	2= 11%	9 = 50%	5= 28%	1 = 5%	
9	Hvor viktig er dine diakonfaglige kunnskaper i møte med voldsutsatte?	4 =22%	5= 27%	6 =32%	2= 11%	
10	Hvor viktig er dine sjelesørgeriske ferdigheter i møtet med voldsutsatte?	7 =39%	1 9 = 50%	1 =5%		
11	Hvor viktige er dine sjelesørgeriske ferdigheter i møte med en <u>voldsutøver</u> ?	8= 44%	7 = 39%	2 =11%		1= 5%
12	Hvor sannsynlig er det at <u>du</u> ville invitere en voldsutsatt til et menighetsfellesskap?	12 = 67%	3=16%	1=5%	2 =1%	

13	Hvor sannsynlig tror du det er at <u>menigheten</u> som du jobber i, vil kunne involvere seg i «ny-tilflyttede utsatte»? (som er beskyttet av taushetsplikt.)	4 = 22%	8 = 44%	2=11%	2=11 %	2=11 %
14	Hvor sannsynlig er det at du vil foreslå for den utsatte, å samarbeide med offentlige helse- og sosiale tjenester?	16 =89%	2 =11%			

Vedlegg 2

Tema og svar i følge drøftingene:

1. Hva slags vold viser eksemplene?

- Begge casene dreier seg om både fysisk vold, psykisk terror, maktovergrep. Det behøver ikke alltid å være «mannen» som driver med psykisk terror i et parforhold.

2. Hvordan vil dere ta imot par / enslige (den som oppsøker dere) ?

- Vi vil møte dem på en ordentlig måte, lytte til hva de har å si. Vi vil snart kunne tenke at dette er et par som bør få hjelp av kompetente familierådgivere. (case 1). Vi foreslår å hjelpe dem med snarlig kontakt med Kirkens familiekontor. - Hvorfor: - Vi ser at dette er et par som trenger trygghet hver for seg og familiekontoret har mer kompetanse på dette enn oss. Vi kan være «samtalevandrere» etter et brudd, og yte praktisk bistand en stund. Men å hjelpe dem å ta «framtidvalg», i en så komplisert sak, mener vi at de fleste av oss ikke har kompetanse til.
- Vi tenker at Sonjas behov er annerledes. Hun har strevd med problemer lenge. Det er viktig at hun føler at hun «har kommet til noen som vil henne vel». Hun er vår for «ikke å bli trodd», har kan hende skyldfølelse for at hun har blitt så lenge i forholdet. Det er viktig å bekrefte hennes situasjon, og legitimere hennes behov for hjelp i den første samtalen.

3. Møter dere andre enn par, som er utsatt for VINR?

- Noen diakoner jobber mot ungdom, andre mot eldre. De som oppsøker oss eller kommer i kontakt med oss, kan være unge, midt i livet, enslige eller familier, eller eldre. Alle kan oppleve vold fra en i nær relasjon, uten at det er nærmeste familie.
- Å møte eldre voldsutsatte krever spesiell trening, ferdigheter. Eldre er fulle av skam over for eksempel å være tyrannisert av mann /kone, barn eller barnebarn. Det er ikke bare fysiske slag, men psykisk vold. Viktig å samarbeide med helsetjenester og

seniorsenter.

4. Hva slags hjelp vil dere tilby?

- a) la den utsatte fortelle fritt, definere behov. Gi bekreftelse på at det hun opplever er tøft og vanskelig. Gi trygghet og støtte.
- b) kartlegge situasjonen; kritisk – eller bearbeidingsfase; behov for profesjonell bistand/behandling; advokat; helsetjenester; praktisk hjelp; psykolog;, sjelesorg; samarbeid med andre?
- c) Jobbe med skyldfølelsen; tankemønster-endring.
- d) Spørre henne / han om «jeg» kunne dele hennes / hans situasjon med en av prestene, for å ha en annen person i staben å spille på ift å kunne være en ressursperson for henne.
- e) Appellere til å se «barnas behov». Orienter om menighetens fellesskap, og gode barne- og familiearbeid, stå til disposisjon for samtaler for den utsatte og barna, bistå med hjelp til å fylle ut skjemaer, og kontakt med andre hjelpeinstanser. Snakke om offentlige hjelpeinstanser, barneverntjenesten, skolens ansvar for barns trivsel og helsesøster.
- f) Hjelp til med å kartlegge andre ressurser i lokalmiljøet hun /han kan benytte seg av, for å skape stabilitet for seg og eventuelle barn.
- g) Åpne opp for sjelesorgsamtaler, bønn for og med den utsatte. En sa; *det er viktig å møte mennesker på deres premisser. Det er folk med mange slags ståsted som oppsøker oss, og jeg vil være veldig forsiktig med å trekke inn trosspørsmål i samlivsproblematikken!*
- h) Skape ritualer også for «den skjulte krisesituasjonen».
- i) Tilby samtalegrupper, 3-4 personer, ledet av diakon/fagperson. - sorg og mestring.
- j) Ikke glemme voldtøver. Han / hun er en person. Kan være nyttig å snakke med vedkommende
- k) Ønske velkommen til kirkens fellesskap på en naturlig måte; kirken er til for oss alle!

6. Hvilke faglige metoder benyttes i sjelesorg og samtaler med voldsutsatt/voldsutøver?

- a) Bønn, forbønn og omsorg er situasjonsbestemt, gruppene presenterte ulike metoder. En sa at hun leser i (Berit Okkenhaug: *Når jeg ser ditt ansikt*. (Verbum 2002), forut for en sjelesorgsamtale.
- b) Parsamtaler, hvor begge parter blir hørt, dersom de ønsker det. Hos trenet terapeut
- c) Myndiggjøring (Empowerment). Kognitiv bekreftelse – tankemønsterendring. Løsningsfokustert tilnærming. (LØFT-metoden).
- d) Kriseintervensjon, hvis nødvendig / hensiktsmessig, har gjennomgått Helsedirektoratets Veileder (2011).

6. Andre tema som diakonene ble spurt om / var opptatt av:

- a) Hva gjør vi når en av foreldrene nekter den andre å komme i barnedåp? Eller konfirmanten nekter en av foreldrene å komme i kirken eller i konfirmasjonsselskap. Hva med foreldre som ikke får komme i kirken når sønn eller datter vies?
- b) Hvordan stoppe volden, krenkelsene og bygge freden?
- c) Hvordan snakke om tilgivelse uten at temaet krenker den utsatte?
- d) Om vold mot eldre.
- e) Ritualer som kan gi trøst ved vonde skillsmisser og konflikter
- f) Hvem av partene har "retten" til menighetsfellesskapet når et par gr fra hverandre?
- g) Skrive generelt om vold i nære relasjoner i menighedsbladet, og ha det som tema på utvalgte gudstjenester, som for eksempel på diakoniens dag.